

LUNDS UNIVERSITET, SOCIALHÖGSKOLAN

Kunskap inom socialtjänsten

En studie om kunskapssynen inom IFO i en
medelstor svensk kommun.

Anja Birgmann & Sara McKenzie

2008-12-17

Handledare: Gunilla Lindén

Abstract

Authors: Anja Birgmann & Sara McKenzie

Title: Knowledge within the Social services. A study of the view on knowledge at the Individual and Family care section in a middle sized Swedish community.

Supervisor: Gunilla Lindén

Assessor: Håkan Jönson

The purpose of this study was to examine knowledge within the social services. We narrowed the study down from general knowledge to scientifically produced knowledge and how the social workers relate to such knowledge. We aimed to see how the social workers perceive different knowledge and how they relate to the different sources of knowledge. We also examined the different factors that will enable and motivate social workers to stay updated with scientifically produced knowledge that is relevant to their work. We also examined what limits the ability or motivation for renewing ones knowledge. The questionnaires were sent out to 95 people, of whom 85 people from three different units within the Individual and Family care section at the social services responded. The three units work toward children and their families, adolescents and their families and adults. The social workers answered a questionnaire form that was sent out through e-mail and was collected in paper form a week later. All the participant responses were kept anonymous and the participants also had an opportunity to reflect freely at the end of the questionnaire. The most important conclusions we have come to is that scientific knowledge is as hard for our participants to define as it seems to be for other participants in other studies. The amount of work that the social workers have, limits them to seek and take part of scientifically produced knowledge. We also believe that if the scientifically produced knowledge were more accessible for the social workers, then they would have a greater opportunity to indulge themselves in it, which we believe would benefit the clients and the society in general.

Keywords: Social services, social work, social workers, scientifically produced knowledge, evidence

Innehållsförteckning

Abstract	2
Figurförteckning	4
Förord	5
1 Inledning.....	6
1:1 Problemformulering.....	6
1:2 Avgränsning.....	7
1:3 Syfte.....	8
1:4 Frågeställningar	8
1:5 Begreppsdefinition.....	8
2 Metod.....	9
2:1 Metodval.....	10
2:2 Urval och avgränsning.....	10
2:3 Tillvägagångssätt	10
2:4 Bearbetning och analys av materialet	11
2:5 Resultatens tillförlitlighet	11
2:6 Etiska övervägande.....	12
2:7 Förförståelse	12
2:8 Sökord databaser.....	13
2:9 Uppsatsens arbetsfördelning.....	13
3 Bakgrund	13
4 Tidigare forskning	15
4:1 Kunskap och kunskapssyn.....	15
4:2 Profession och utbildning	16
4:3 Socialstyrelsen.....	19
4:4 Kunskap och Handling	21
4:5 Klientaspekten	22
5 Teori	23
5:1 Kunskapsteori	23
5:2 Organisationsteori.....	24
6 Empiri.....	27
6:1 Presentation av de medverkande i studien.....	27
6:2 I vad mån tar de medverkande del av vetenskapligt producerad kunskap?.....	28
6:3 Möjligheter att ta del av vetenskapligt producerad kunskap	29

6:4 Begränsningar i att ta del av vetenskapligt producerad kunskap.....	32
6:5 Motiverande faktorer till att ta del av vetenskapligt producerad kunskap.	33
6:6 Underlättande faktorer och relevanta kunskapskällor	34
7 Analys.....	35
7:1 I vad mån tar socialsekreterarna del av vetenskapligt producerad kunskap?.....	35
7:2 Möjligheter att ta del av vetenskapligt producerad kunskap	36
7:3 Begränsningar i att ta del av vetenskapligt producerad kunskap.....	37
7:4 Motiverande faktorer till att ta del av vetenskapligt producerad kunskap	38
8 Slutdiskussion.....	40
8:1 Återkoppling.....	41
8:2 Egna reflektioner	42
Litteraturförteckning	45
Bilaga 1.....	49
Bilaga 2.....	Fel! Bokmärket är inte definierat.

Figurförteckning

F 1.....	1
F2.....	1
F 3.....	1
F 4.....	1
F 5.....	1
F 6.....	1
F 7.....	1
F 9.....	1
F 10.....	1

Förord

Kunskap är ett ord som betyder olika ting för olika betraktare. Kunskap kan innebära frihet och makt men även ansvar. För oss har det varit en spännande resa att utforska en liten del kring kunskap och dess relation till socialt arbete. Vi har levt, andats och drömt uppsatsen, det har varit intensivt, frustrerande och roligt men framförallt lärorikt.

Många personer kring oss har blivit direkt eller indirekt påverkade av vårt skrivande och vi vill rikta ett stort tack till våra familjer och vänner som stöttat, korrekturläst och hjälpt på andra vis. Framförallt att ni har hjälpt i stunder då ångesten varit stark och stressen hög.

Alla som medverkat i enkäten förtjänar ett stort tack, utan er skulle det inte finnas någon uppsats alls! Det har varit väldigt intressant att läsa och fundera kring de olika svaren som ni gav.

Per-Erik Isberg måste också nämnas, en person som egentligen inte alls är involverad i denna kurs, men som trots det tog sig tid och hjälpte oss med att förstå en central poäng i statistikprogrammet SPSS.

Studieverkstaden i Lund är värd ett tack för era tankar och reflektioner kring text och dess uppbyggnad.

Slutligen vill vi rikta ett särskilt tack till vår handledare Gunilla Lindén, du har hjälpt till att hålla oss på ett stabilt spår och stöttat samt uppmuntrat oss.

Helsingborg den 19 januari 2009

Anja Birgmann & Sara McKenzie

1 Inledning

I socialtjänstlagens 3 kapitel 3§ finner vi riktlinjerna för socialnämndens uppgifter och det känns svårt att inleda en uppsats om kunskap inom socialtjänsten utan att citera den:

”Insatser inom socialtjänsten skall vara av god kvalitet.

För utförande av socialnämndens uppgifter skall det finnas personal med lämplig utbildning och erfarenhet.

Kvaliteten i verksamheten skall systematiskt och fortlöpande utvecklas och säkras”

Socialtjänstlagen (2001:453)

1:1 Problemformulering

Trots ovanstående formulering visar forskning på att socialsekreterare väljer att inte ta del av forskning som är relevant inom deras område. Är det möjligt att hålla en god kvalitet på insatser om inte ny kunskap fortlöpande tillkommer?

Socialt arbete har gått från att vara ett altruistiskt filantropiskt projekt utövat av volontärer och barmhärtiga samariter till ett fält befolkat av betalda professionella yrkesutövare (Chnaan & Dichter, 2008). Behovet av forskning och systematiserad kunskap inom fältet har diskuterats sedan 60-talet, men frågan har återkommit under årens lopp och har debatterats och undersökts i Sverige likväl som i utlandet. Det var dock först i slutet av 1970-talet och början av 1980-talet som forskning inom det sociala arbetet tog sin början vid ett tiotal universitet och högskolor i Sverige (Börjeson B. , 2005). Ett resultat av socialstyrelsens intresse för vetenskapligt arbete inom det sociala arbetet, så kallad evidensbaserad praktik var att Centrum för utvärdering av socialt arbete (CUS) tillkom i början på 1990-talet, för att utvärdera och därmed utveckla det sociala arbetet.

För att leda utvecklingen framåt gjorde Socialstyrelsen mellan 2001-2003 en stor satsning, *Nationellt stöd för kunskapsutveckling inom socialtjänsten* (Socialstyrelsen, 2004A) på uppdrag av regeringen. För att socialtjänsten skall kunna erbjuda medborgarna insatser som förbättrar eller upprätthåller deras livskvalitet och livssituation krävs grundlig kunskap. Huvudmotivet till denna satsning var att fokusera på sociala insatsers resultat för klienter och brukare. För att uppfylla detta behövde det sociala arbetet systematiseras och vetenskaplig kunskap göras mer tillgänglig för yrkesverksamma inom socialt arbete (Socialstyrelsen, 2004A). En effektiv kunskapspridning inom olika områden av utbildning, forskning och praktik var även ett av många syften (Wigzell & Hansson, 2003).

I januari 2004 påbörjades arbetet med ett nytt institut inom Socialstyrelsen, Institutet för utveckling av metoder i socialt arbete (IMS). Institutet är en av de många effekter som Socialstyrelsens satsning fick då man ansåg att CUS inte var tillräckligt för att täcka det behov som fanns. CUS blev i och med detta en del av IMS. IMS kom därmed att få ett väsentligt bredare uppdrag, eftersom dess insatser riktas mot hela socialtjänstens verksamhetsområde (Socialstyrelsen, 2004A).

Parallellt med att Socialstyrelsen förberedde inför satsningen *Nationellt stöd för kunskapsutveckling inom socialtjänsten* framkom att yrkesverksamma socialsekreterare i ringa utsträckning tog del av relevant vetenskaplig forskning. Endast ett fåtal sökte information på eget initiativ och de som tog del av vetenskapliga tidskrifter var ännu färre (Bergmark & Lundström, 2000). Ett av de projekt som Socialstyrelsens satsning ledde till var webbplatsen Socialvetenskap som etablerades i samarbete med FORSA (Förbundet för forskning inom socialt arbete). Sidan publicerar aktuell forskning inom socialt arbete och riktar sig till alla socialvetenskapliga områden.

Hur kan det komma sig att så stor del av yrkesverksamma socialsekreterare väljer att inte ta del av relevant forskning för deras arbetsfält? Borde det inte finnas ett intresse av att följa med utvecklingen av fältet? Denna fråga väckte vårt intresse. Under vår studietid har vi blivit uppmärksammade på denna problematik och blivit uppmanade av många lärare att inte sluta förkovra oss i forskning efter avslutade studier. Hur ser det då ut i dagsläget inom socialtjänsten och har Socialstyrelsens satsning förändrat socialsekreterarnas förhållningssätt gentemot vetenskapligt producerad kunskap? Vi har därför valt att undersöka vilka faktorer som möjliggör eller begränsar yrkesverksamma socialsekreterare i att ta del av ny forskning. Detta är ett komplext ämne som rymmer flera olika frågeställningar.

1:2 Avgränsning

Anledningen till att vi har valt att fokusera på IFO (Individ och Familjeomsorgen) och på socialsekreterare som grupp beror på att vi är intresserade av detta arbetsområde. En annan faktor är att socialsekreteraryrket är en profession som vi från dag ett på Socialhögskolan lotsas in i och är ett yrke som många socionomer väljer att arbeta med. Vi har valt att undersöka yrkesverksamma socialsekreterare inom IFO i en kommun i nordvästra Skåne för att begränsa vår undersökning. Orsaken till att vi valde att koncentrera oss på nordvästra Skåne beror på att vi är bosatta och studerar här, samt att vi har kännedom om hur socialtjänsten är uppbyggd här.

1:3 Syfte

Vi vill undersöka hur socialsekreterare och annan berörd personal inom IFO i en kommun i nordvästra Skåne tar del av vetenskapligt producerad kunskap.

1:4 Frågeställningar

Följande frågeställningar baseras på de undersökta socialsekreterarnas upplevelser.

- I vad mån tar socialsekreterarna del av vetenskapligt producerad kunskap?
- Vilka möjligheter har de att ta del av vetenskapligt producerad kunskap och vad är det som möjliggör för dem att ta del av sådan kunskap?
- I vad mån är de begränsade att ta del av vetenskapligt producerad kunskap och vad är det som begränsar dem i inhämtningen av sådan kunskap?
- Vilka faktorer motiverar socialsekreterarna till att ta del av sådan kunskap?

1:5 Begreppsdefinition

Här definierar vi återkommande uttryck som vi använder oss av i denna uppsats och redovisar begrepp, förkortningar och myndigheter.

Socialstyrelsen – Socialstyrelsen är en statlig myndighet under socialdepartementet som verkar för god hälsa och social välfärd på lika villkor för hela befolkningen. Socialtjänsten är ett av flera verksamhetsområden som ligger under socialstyrelsen. En viktig aspekt i denna uppgift handlar om att förmedla kunskap, ta fram normer baserade på lagstiftning samt att utöva tillsyn (Socialstyrelsen, 2008).

CUS, Centrum för utvärdering av socialt arbete- CUS låg tidigare under socialstyrelsen och arbetade för att utvärdera och utveckla det sociala arbetet genom att bland annat göra kunskapsöversikter över aktuell forskning. 2004 omorganiserades verksamheten då det ansågs att CUS ej täckte de behov som fanns inom området. Det behövdes en mer komplex organisation och CUS blev istället en del av IMS (Socialstyrelsen, 2006; Börjeson B. , 2005; Juridiska fakulteten, 2008).

IMS, Institutet för utveckling av metoder i socialt arbete - Ett institut inom socialstyrelsen som påbörjade sin verksamhet i början av 2004 och som ovan nämnt blev CUS en del av denna organisation. IMS har fyra huvudfunktioner och som namnet antyder innebär det att arbeta med utveckling, sprida forskningsresultat, stödja sociala insatser samt att sprida rapporter över de insatser och metoder som gagnar det sociala arbetet (Socialstyrelsen, 2008).

FORSA, Förbundet för forskning inom socialt arbete- Förbundet är en fackligt och politiskt obunden ideell förening som arbetar för att sprida kunskap mellan utbildning, forskning och praktik. Målsättningen med FORSA är att främja utvecklingen av kunskap inom socialt arbete (FORSA, 2008).

Webbplats Socialvetenskap- Socialvetenskap är en webbplats som drivs av sociala nätet och FORSA. Sidan erbjuder den senaste forskningen från universitet, högskolor, myndigheter och FoU enheter i Sverige. Sidan är ett resultat av *Nationellt stöd för kunskapsutveckling inom socialtjänsten* (SocialVetenskap, 2008).

FoU - Forskning, utveckling och kvalitetssäkring FoU är en databas som syftar till att kommunicera det material och resultat som produceras vid universitet, landsting och kommun inom områdena hälso- och sjukvård, individ- och familjeomsorg, äldreomsorg och handikappomsorg. Det är en webbplats som informerar om forskning, utveckling och kvalitetssäkringsarbete för att sprida resultat till beslutsfattare och till dem som arbetar inom nämnda områden (Almqvist, 2008).

IFO - Individ och Familjeomsorgen - Individ och familjeomsorgen är en del av socialtjänsten och verksamheten styrs av främst socialtjänstlagen. IFO arbetar med både myndighetsutövning och förebyggande arbete. I vår undersökta kommun är IFO uppdelat i tre områden, Barn & Familj, Ungdom & Familj samt Vuxen.

Evidens- Detta är ett begrepp som ursprungligen härstammar från naturvetenskapen och som betyder bevis. Inom forskningen används ordet evidens för att fastställa vetenskapligt stöd för olika insatser. Ett grundläggande krav för att kunna kalla en metod för evidensbaserad är att flera oberoende studier av god kvalitet visar på liknande resultat. Åsikterna om hur det går att applicera strikta systematiska undersökningar på människor går isär och en del forskare menar att naturvetenskapens metoder inte är helt kompatibla med samhällsstudier. Andra forskare menar att det är oetiskt och oacceptabelt att sätta in åtgärder som inte är utvärderade och granskade (Statens folkhälsoinstitut, 2008; Tengvald, 2003; Börjeson B. , 2005).

2 Metod

I detta kapitel kommer vi att presentera hur vi har gått till väga för att samla in vårt material. Vi diskuterar vårt metodval, urval och avgränsning, tillvägagångssätt, bearbetning och analys av vårt insamlade material, resultatens tillförlitlighet och slutligen berör vi även etiska överväganden.

2:1 Metodval

I vår studie har vi varit intresserade av att mäta hur socialsekreterarna och annan berörd personal rent praktiskt har möjligheter eller begränsningar att ta till sig ny vetenskap, inte att mäta hur de upplever det. Vårt forskningsproblem har fått styra vårt metodval och utifrån ovanstående perspektiv samt att det handlar om att få svar på ett antal avgränsade frågor så menar vi att den kvantitativa metoden tjänar vårt syfte bäst (Repstad, 1999). Vi vill mäta en större grupps syn på kunskapsinhämtning och vi anser att systematiska fasta frågor lämpar sig väl för denna uppgift. Utifrån våra frågor hoppas vi kunna mäta så kallad hårdata (Halvorsen, 1989). Vi har använt oss av enkäter som vi har skickat till berörd personal inom Individ och Familjeomsorgen (IFO). Då den kvantitativa metoden riskerar att inte vara generaliserbar kommer vi använda oss av andra studier och tidigare forskning på ämnet för att jämföra vårt material mot (Anttila, 2006).

Genom att vi har använt oss av en enkät har vi fått in ett relativt stort material. En förtjänst av att använda oss av en denna metod anser vi vara att vi får ta del av ett större urval än om vi hade gjort ett antal intervjuer, 85 personer svarade på våra frågor. En annan förtjänst av att använda denna metod är att vi har haft möjlighet att reducera våra frågor till det som vi specifikt är intresserade av. Vi har således undvikit material som i just vår frågeställning kan tänkas vara överflödigt och därmed ta upp tid från vår analys av relevant data (Halvorsen, 1989). En begränsning med denna metod är att vårt undersökta material kan riskera att bli ytligt och inte gå in på djupet av bakomliggande orsaker till de svar vi har fått. Vi kan inte ändra frågorna efter hand, vilket vore möjligt om vi hade gjort en kvalitativ undersökning. Inte heller går det att ställa följdfrågor när man arbetar på detta vis.

2:2 Urval och avgränsning

För att kunna få ett hanterbart material inom ramarna för denna uppsats storlek valde vi att fokusera på IFO i en kommun i nordvästra Skåne. Vår ansats från början var att även undersöka andra enheter men vi valde bort detta tidigt för att få ett underlag som skulle gå att administrera. Valet att undersöka just IFO beror på ett intresse från författarnas sida kring dessa områden inom socialt arbete, samt att en av oss gjort sin praktik inom en av enheterna och genom detta hade viss kunskap om organisationen.

2:3 Tillvägagångssätt

Vi hade som ansats att dela ut enkäter (se bilaga 2) till samtliga socialsekreterare och ledning inom Individ och Familj i den kommun i nordvästra Skåne som vi använder oss av i denna undersökning. Vi valde att kontakta socialchefen för hela organisationen för att söka få kontakt med enhetscheferna på de olika avdelningarna, Ungdom och Familj, Barn och Familj samt

Vuxen. På grund av tidspress valde vi senare att kontakta enhetscheferna själva när tiden började kännas knapp för att få in det material som vi behövde. Kontakten skedde genom telefonsamtal och mejl (se bilaga 1). På Ungdom & Familj och på Vuxen skrev de själva ut vår enkät och fyllde i, på Barn & Familj delade vi ut enkäten i pappersform. Efter en vecka hämtade vi de ifyllda enkäterna från samtliga enheter

2:4 Bearbetning och analys av materialet

Vi har använt vårt insamlade material (empiri) och ställt det mot redan existerande forskning för att analysera vårt material och för att få ett så säkerhetsställt resultat som möjligt. För att tolka vårt insamlade material använde vi bland annat statistikprogrammet SPSS. SPSS är ett program utvecklat för att hantera statistiskt material och har funktioner som underlättar uppställningar och gör det möjligt att testa om hypotesen går att fastställa eller om den bör förkastas.

2:5 Resultatens tillförlitlighet

Att en undersökning har en hög validitet innebär att den mäter det som den avser, att den är giltig och relevant i sammanhanget (Halvorsen, 1989). För att kunna generalisera det resultat som man får fram till andra sammanhang är det viktigt att validiteten är hög (EKI, 2003). För att stärka vår validitet sökte vi utforma frågorna i enkäten på bästa möjliga vis, det vill säga så att de inte skulle kunna feltolkas. Innan vi skickade ut vår enkät testade vi dessutom att pröva våra frågor på ett fåtal försökspersoner (Halvorsen, 1989). Detta för att lämna iväg en väl genomarbetad enkät som vi hoppas avspeglar den verkligheten som de medverkande i vår studie upplever.

Reliabilitet handlar om pålitlighet och att det som mäts görs på ett tillförlitligt vis (Halvorsen, 1989). Reliabiliteten i vår undersökning handlar om vår insamlade data, hur vi har samlat in informationen samt hur vi bearbetar och använder den. Reliabiliteten sjunker om alltför få personer svarar, detta på grund av att ett fåtal personer inte kan representera hela populationen (Aspers, 2007). Utifrån hur stort bortfall som vi får i vårt insamlade material, kommer vi att behöva analysera hur stor tillförlitlighet enkäten påvisar (Körner & Wahlgren, 2005). Vid vissa tillfällen har vi valt att lyfta fram information som är intressant men som inte nödvändigtvis är representativ, den har alltså en lägre reliabilitet men vi anser den vara värd att uppmärksamma. Vi återger även alla procenttal utan decimaler, vilket i vissa fall betyder att de avrundats för att göras mer lättförståliga.

Trots vår ansats att försöka göra enkäten enkel att besvara insåg vi när vi fick tillbaka vårt material att vissa frågor kunde tolkas på olika vis. På vissa frågor fick vi fler svarsalternativ än vad vi hade räknat med. För att inte riskera att minska validiteten i vårt material har vi valt att

inte använda oss av de frågor som vi upplevde att de tolkade på flera olika vis. Merparten av de medverkande i vår undersökning fyllde i alla bakgrundsvariabler. De som ej fyllde i samtliga alternativ gällande enhet, ålder och annan bakgrundsinformation bidrog till att deras svar inte kunde användas när vi jämförde exempelvis enheter eller ålder med våra frågeställningar. Med en kvalitativ metod hade sannolikt dessa svårigheter minskat markant, då man vid oklarheter skulle kunna ha frågat eller förtydligat sig.

2:6 Etiska övervägande

Våra enkäter ifylldes anonymt med minimal kontakt till de medverkande. Kontakten har huvudsakligen gått genom ledningen ner till socialsekreterarna och annan personal. Genom att vi använde oss av ett kvantitativt tillvägagångssätt som vi på ett direkt plan inte ansåg påverka vårt fält nämnvärt, anser vi inte att det har funnits några större etiska risker. Hade vi gått in i fältet med t.ex. deltagande observationer eller intervjuer hade vi fått ändra vårt etiska tänkande. Vi riktade oss inte heller till någon speciellt utsatt grupp i samhället vilket vi anser minimerade riskerna för någon skada (Aspers, 2007). Socialsekreterare är en grupp som i sin profession är vana att utvärdera och analysera både sitt eget och andras arbeten, trots detta kan det vara känsligt att bli granskad, att stanna upp och se på sig själv och sitt eget arbete. Vi hoppas att om någon påverkan, mot förmodan, skulle ske på fältet är det endast i positiv mening, då det kan belysa vilka faktorer som påverkar när det gäller hur socialsekreterarna förhåller sig till vetenskapligt producerad kunskap.

2:7 Förförståelse

Förförståelse är en filosofisk term där den bakomliggande tanken handlar om att de tolkningar vi gör förutsätter en föregående förståelse. Det är inte bara genom våra sinnen som vi uppfattar verkligheten utan människan tolkar situationer baserat på den kunskap hon har om liknande situationer samt genom de värderingar hon besitter (Thurén, 2004), (Nationalencyklopedin, 2008). För att koppla detta begrepp till vår studie baseras vår förförståelse om kunskap på olika faktorer som vi tillägnat oss från såväl vår utbildning som arbetsliv. Under vår utbildning har vikten av utvärdering och evidens för att säkerställa kvaliteten på det sociala arbetet återkommande poängterats för oss. På ett nationellt plan har det sedan slutet av 1990-talet förts diskussioner kring vetenskapligt producerad kunskap och dess relation till det sociala arbetet (Nordlander, 2006). I facktidsningen Socionomen har Sven-Axel Månsson bland många andra debatterat detta ämne (Månsson, 2000). Under våra diskussioner i förstadiet till uppsatsen kunde vi båda två konstatera att vi har kommit i kontakt med problem kring kunskapsinhämtning på våra praktik- och arbetsplatser inom socialt arbete. Sammantaget resulterade detta i en

nyfikenhet hos oss att undersöka hur situationen ser ut och vad som eventuellt påverkar främst socialsekreterares möjligheter, begränsningar samt vilja att ta del av aktuell forskning.

2:8 Sökord databaser

Vi har använt oss av olika databaser och sökmotorer för att finna information om vårt ämne, dessa är: Google, Google Scholar, Lovisa, Libris, Elin, Xerxes, Socialstyrelsen, Socialvetenskap, Social Service abstracts samt Sociological abstracts.

De svenska sökord som vi har använt oss av är: kunskap, kunskapsbrist, kunskapsutveckling, KUBAS, kunskapsanvändning, socialtjänsten, socialt arbete, socialarbetare.

De engelska sökord som vi har använt oss av är: Knowledge, use of knowledge, social work, social worker.

2:9 Uppsatsens arbetsfördelning

Vi startade tidigt i processen med att diskutera hur vi ville samarbeta och kom snabbt fram till att vi tänkte i liknande banor kring hur vi ville arbeta. I all text som finns i vår undersökning har båda två varit involverade, om den ena av oss skrivit en ursprungstext har den andre därefter läst, kommit med kommentarer och synpunkter och ibland ändringar. Detta arbetssätt har vi haft löpande genom hela processen.

3 Bakgrund

1977 blev socialt arbete ett akademiskt ämne och sedan dess har mycket hänt inom området. Socialtjänstlagen (SoL) tillkom 1980 och i den stadgas ett ansvar över att hjälpa, frigöra och utveckla människors och grupperns egna resurser. De som arbetar inom socialtjänstområdet har varierande utbildningsgrad, men de flesta har socionom eller socialomsorgsutbildningsexamen.

I Sverige ligger ansvaret för socialtjänstens verksamhet på kommunerna. Deras tillsynsmyndighet är länsstyrelsen och socialstyrelsen verkar som nationell expertmyndighet för hela socialtjänstområdet (Börjeson B. , 2005). En viktig aspekt som ryms inom socialstyrelsens uppdrag som nationell expertmyndighet handlar om ansvaret mot en stärkt kunskapsutveckling. Det handlar om integration mellan utbildning, forskning och det praktiska sociala arbetet (Börjeson B. , 2005). Genom olika initiativ och projekt har dessa frågor inom området uppmärksamats, exempel på detta är inrättandet av CUS, (Centrum för utvärdering av Socialt arbete) 1993, FoU enheter (Forskning och utveckling) över hela landet med start sedan 1995. Sveriges kommuner och landsting förmedlar sina visioner med FoU såhär:

”Sveriges Kommuner och Landsting arbetar med FoU utifrån flera perspektiv. Vi arbetar för att stimulera ny kunskap och tillgängliggöra kunskap som rör kommunernas och landstingens verksamheter. Samverkan mellan förbundets medlemmar, akademien och näringslivet är en annan prioriterad fråga.” (Paulsson, 2008)

1999 aktualiserades frågan om kunskapsutveckling nationellt och Socialstyrelsen inledde satsningen *Nationellt stöd för kunskapsutveckling inom socialtjänsten* (Socialstyrelsen, 2004A). Satsningen gjordes på uppdrag av regeringen och tilldelades 50 miljoner kronor. I grunden låg en samhällsdebatt som berörde bristen på säkerställd kunskap inom socialtjänsten. Mycket fokus lades på en studie gjord av Bergmark och Lundström som påvisade att ett stort antal socialsekreterare låg så pass lågt i sin kunskapsnivå kring vetenskapligt producerad kunskap, att författarna ansåg att det var nedre nivån av vad som kan antas vara ett rimligt professionellt åtagande för en akademisk yrkesgrupp (Bergmark & Lundström, 2000).

Programmet innehöll många delar för att stärka en kunskapsutveckling, en av dessa var när CUS uppgick i det nya institutet IMS (institutet för utveckling av metoder i socialt arbete) i januari 2004. Detta gjorde man för att få ett bredare och mer omfattande institut. Institutets huvuduppgifter är att:

- förse det sociala området med systematiska kunskapsöversikter över vilka insatser och metoder som fungerar i det sociala arbetet
 - Stödja studier av sociala insatser och strukturerade åtgärdsprogram.
 - Stödja utvecklingen av systematiska bedömningsmetoder.
 - Sprida information om resultaten
- (Börjeson B. , 2005)

Kunskap är ett brett begrepp; kunskap kan vara teoretisk, praktisk, akademisk och tål att närskådas. Det är av stor vikt att titta närmare på kunskap i en kontext som behandlar metoder och insatser för en hjälpbehövande person eller för människor som på olika vis påverkas av den maktutövning som är ett stort inslag inom socialtjänsten (Börjeson B. , 2005). Socialtjänsten balanserar sin uppgift på två ben, den ena med sin myndighetsutövning och den andra med sin hjälpande hand. Socialtjänsten har liksom andra instanser i välfärdssektorn byggts upp för att stödja människor som behöver hjälp (Tengvald, 2003). Rimligtvis måste kunskaper om olika insatsers konsekvenser vara en förutsättning för att dessa skall prioriteras, inte minst från politikernas håll, menar Börjeson (2005).

4 Tidigare forskning

4:1 Kunskap och kunskapssyn

I Bergmark & Lundströms (2000) artikel *Kunskap och Kunskapssyn, Om socialarbetare inom socialtjänsten*, redovisar de resultatet från sin stora studie som de gjorde år 1999, då de undersökte hur socialarbetare tog del av kunskaper samt vilken syn de hade på teoretiska kunskaper. 442 socialarbetare från 12 olika kommuner i Sverige medverkade och svarsfrekvensen var 93 %. I studien undersökte de kunskaper som direkt kan kopplas till professionsforskningen och eftersom Bergmark & Lundström var något av pionjärer gällande att undersöka hur kunskap inom socialtjänsten och kunskap hos socialarbetare såg ut, gjordes studien utifrån ett explorativt angripningssätt (Bergmark & Lundström, 2000). Bergmark och Lundström (2000) menar att majoriteten av de som var tillfrågade hade en skepsis gentemot metoder i socialt arbete, då flertalet ansåg att socialt arbete i huvudsak handlar om det unika mötet med enskilda individer.

Författarna fann också att de som hade högre utbildning värderade utbildning och vidareutbildning högre än vad de som inte vidare utbildat sig. De tog del av nya metoder och ny kunskap i större utsträckning än de som inte hade akademisk utbildning. Enligt författarna kan detta bero på en "legitimitetseffekt" det vill säga att de med akademisk utbildning inte gärna förminskar värdet av sin utbildning, medan de som saknar akademiskt utbildning behöver framhäva den egna kompetensens premisser. De upptäckte dock att den kunskapsinhämtning som skedde inom socialtjänsten var riktad mot begränsade metoder där nätverksmetodik och lösningsfokuserad metod låg på topp. Kunskapsinhämtningen kritiserades dock eftersom den ofta skedde i form av konsulter eller liknande. Då dessa personer representerade de olika metoderna fanns det risk för att kunskapsförmedlingen inte inbegrep ett kunskapskritiskt förhållningssätt (Bergmark & Lundström, 2000).

Det mest anmärkningsvärda i studien var att knappt en fjärdedel av socialarbetarna i studien var kunskapsaktiva, det vill säga att de på eget bevåg inhämtade kunskaper inom det egna området. Av de socialarbetare med akademisk bakgrund som medverkade i studien var det under tio procent som sökte information i vetenskapliga böcker eller tidskrifter. Trots begränsade studier i utlandet pekade de som fanns på liknande trender där. Bergmark & Lundström (2000) problematiserar detta från två vinklar. I första hand ifrågasätter de hur många socialarbetare som uppfyller kravet på professionalism, enligt SSR:s kriterier. Auktoriserade socionomer skall vara teoretiskt uppdaterade och ta del av forskning inom sitt eget fält. Vidare ökas kravet från statsmakterna om att socialt arbete ska vara kunskapsbaserat, vilket inte uppfylls i dagsläget

enligt författarna (Bergmark & Lundström, 2000). I artikeln belyses möjliga faktorer till att så få socialarbetare är kunskapsaktiva. De påpekar bland annat att socionomutbildningen har ett ansvar i att förmedla vikten av att ta del av ny kunskap och forskning, detta i relation till att nyexaminerade socialarbetare är mindre kunskapsaktiva än sina äldre kollegor enligt författarna Bergmark och Lundström (2000).

En annan aspekt som diskuteras i texten är huruvida forskningen är relevant och användbar för fältet och i vad mån den är tillgänglig på ett lättåtkomligt sätt. De diskuterar också vad som uppmuntrar socialarbetare till att vara kunskapsaktiva då det vanligtvis inte finns några positiva incitament för den enskilda socialarbetaren till att vara kunskapsaktiv. Detta minskar inte ansvaret på den enskilde socialarbetaren då den negativa kunskapssyn som Bergmark & Lundström (2000) tycker sig se kan påverka andelen kunskapsaktiva i negativ riktning. Det är den enskilde som måste ta ansvar för att vara kunskapsaktiv och bibehålla en professionalism inom yrkesområdet. Bergmark & Lundström (2000) anser även att om det finns andra hinder som begränsar socialarbetarna, såsom arbetsbelastning eller liknande så är det de professionella organisationernas ansvar att belysa det. Studien ligger till grund för många artiklar och fick stor bäring i Socialstyrelsens satsning (Bergmark & Lundström, 2000).

Författarna har fortsatt sina studier kring kunskapsfältet och de reflekterar kring metoders betydelse för det sociala arbetet i grundboken Socialt arbete (Bergmark & Lundström, 2006). De konstaterar att metodbegreppet som sådant är väldigt komplext och ej alls entydigt. Ett problem som detta kan medföra är att socialarbetare som inte har en tydlig egen kunskapsbas kring de metoder som de använder sig av, kan riskera att bli lättpåverkade av tillfälliga ideologier och trender inom det sociala arbetet. För att kritiskt kunna förhålla sig till sitt eget arbete och till vad som sker ute på fältet måste den enskilde socialarbetaren ha mer kunskaper om metoder (Bergmark & Lundström, 2006).

4:2 Profession och utbildning

Socialt arbete som är en relativt ung profession har saknat en systematisk kunskapsbas och verksamhetsområdet har tillåtit egentligen vem som helst att kalla sig socialarbetare under en lång period. Chnaan & Dichter (2008) anser detta vara en stor svaghet och gör en jämförelse med läkarkåren och juridiken, yrkeskårer som båda värnat högt om legitimiteten. Faktumet att socialt arbete är så mångfaldigt och att socialarbetare är involverade i så många olika typer av aktiviteter menar Chnaan & Dichter (2008) vara viktiga aspekter som hindrat det från att bli en riktig profession. Det finns även en brist på forskning angående organisation och ledning och hur det arbetet ska utformas inom socialt arbete. Kraven på ledningen kan upplevas något annorlunda

inom en profession som innehåller till stor del självständigt arbete samt ett eget ansvar i att vara kunskapsaktiv (Socialstyrelsen, 2004B).

I slutrapporten *För en kunskapsbaserad socialtjänst, Redovisning av ett regeringsuppdrag åren 2001–2003* behandlas kompetensen hos såväl ledning som socialarbetare. Rapporten tar upp hur det sociala arbetet sakta växer in i rollen som en professionell profession, men att där finns stora brister. Akademikerförbundet SSR har skapat en auktorisering av socionomer i brist på legitimering av socionomer. Syftet med detta är att ge en kvalitetsstämpel till socionomen och en garanti för både arbetsgivaren och för klienten att socionomen har formell teoretisk kompetens, praktisk erfarenhet och är lämplig att arbeta med klienter eller patienter. Det krävs en socionomexamen, tre års yrkeserfarenhet, dokumenterad extern handledning och intyg om lämplighet för att kunna bli auktoriserad (Socionomauktorisering, 2008).

Höjer, Beijer & Wissö (2007) har gjort en undersökning om extern handledning inom handikappomsorgen samt IFO. De beskriver att handledning har ett brett innehåll även om det sker innehållsmässiga avgränsningar mot terapi och arbetsledning. Författarna lyfter hur handledning trots detta balanserar på gränsen mot dessa. Oftast handlar samtalen om relationen mellan personal och klient, men även chefens ledarskap diskuteras. Inom IFO upplevde författarna att man ofta talade om organisations- och ledningsfrågor. Handledning har blivit ett vardagligt inslag inom socialtjänsten. Handledningen påverkar organisationen och klientrelationerna genom att personal ges utrymme för reflektion. Vad gällande värdet av handledningen, så uppger författarna:

”...handledningen har ett stort värde såväl för personalens arbetsmiljö, för det professionella utförandet av arbetet som för hur brukarnas behov blir tillgodosedda.”

(Höjer, Beijer, & Wissö, 2007, s. 103)

Extern handledning verkar vara här för att stanna och rekommenderas av såväl författarna som SSR (Höjer, Beijer, & Wissö, 2007) (Socionomauktorisering, 2008).

Utförandet och utövandet av socialt arbete är svårt att mäta och enligt Chnaan & Dichter (2008) så handlar det om att det inte finns tillräckligt adekvata metoder för att systematiskt utvärdera socialt arbete. De menar att det inte finns en metod som skulle vara applicerbar på varje klient utan att det handlar väldigt mycket om dynamiken mellan klient och socialarbetare.

“With scientification’s concentration on statistical analysis of quantitative data, we may miss the rich knowledge derived from narrative data”

För att kunna komma åt problematiken som Chnaan & Dichter (2008) resonerar kring och närma sig ett mer vetenskapligt förhållningssätt menar de, att tre ömsesidigt beroende av varandra fält; praktiken, utbildningen och vetenskapen, tillsammans måste bidra för att uppnå detta. Det handlar alltså om en inställning baserad på trovärdighet och respekt för klienten men även för en evidensbaserad praktik. Som socialarbetare måste man leta efter den bästa metoden, göra en bra planering, sätta rimliga mål, men framför allt utvärdera de insatserna som görs (Chnaan & Dichter, 2008). Att hjälpa dem som söker sig till socialtjänsten eller på andra sätt kommer i kontakt med myndigheten kan se ut på många vis. Att hjälpen, stödet eller insatserna som sker inte skadar eller är verkningslösa borde vara av högsta prioritet och kunskap kring olika insatsers effekter är mycket värdefull. Ett annat incitament handlar om hur det rent samhällsekonomiskt ser ut med insatser, metoder och resultat. Dessa tankar låg bland annat bakom som tidigare nämnts den nationella satsningen för kunskapsutveckling inom socialtjänsten 1999 (Tengvald, 2003).

Hellertz (2005) menar att socionomutbildningen som är en akademisk professionsutbildning måste vetenskapligt analysera vad som bör prioriteras på grundutbildningen. Hon anser att det finns en allt för stor diskrepans mellan utbildning och praktik inom det sociala arbetet. Det finns en alltför stor skillnad i det som socionomstuderande lär sig och till vad som väntar dem på fältet, och när det inte finns kongruens mellan dessa två finns enligt Hellertz (2005) en stor risk för utbrändhet och personliga tragedier både för dem som skall hjälpa men även för dem som skall hjälpas.

Utifrån ett forskningsprojekt från Dalarnas forskningsråd som undersökte hur det går till när socialsekreterare bygger sitt yrkeskunnande, deltog fem grupper av socialsekreterare från Dalarna och Stockholm. Studien lyfter fram treenigheten i form av de mest centrala kunskapskällorna som de undersökta socialsekreterarna använde sig av. Dessa var klienterna, den egna livserfarenheten samt kollegorna (Josefsson, 2001). Klienterna ger socialsekreterarna en kunskap vilket leder till att efter varje möte med en klient växer socialsekreterarens kunskapsbas. Personlig erfarenhet hos socialsekreterarna och avgörande händelser i livet såsom barnfödelse, skilsmässor och dödsfall menar Josefsson (2001) bidrar till en aspekt i yrkeskunskapen. Utbytet av kollegor sinsemellan lyfts upp som en annan viktig kunskapskälla, att det i mötet växlas erfarenheter, att de mer erfarna kan stå som en förebild. Josefsson (2001) reser dock vikten av att kunskapsinhämtningen inte kan stanna där med treenigheten utan måste vidgas genom utbildning och forskning. I studien talade de undersökta socialsekreterarna om

frustration och dåligt samvete över att de inte följde med i aktuell forskning men uppvisade även en osäkerhet kring om huruvida forskning berörde deras egen praktik. En slutsats som Josefsson (2001) drar är att deltagarna i studien var nyfikna och sade sig vilja ta till sig mer forskningsresultat men trots det sagda intresset inte gjorde det.

Bengt Börjesson (2006) problematiserar situationen mellan fältet och forskningen då han beskriver hur socialarbetare har svårt att förstå meningen med vetenskapligt producerad kunskap då de lägger större vikt vid den egna och arbetskollegernas arbetslivserfarenhet. Josefsson (2001) belyser spänningen mellan akademiseringen av det sociala fältet och praktikens kunskapsstradition. Att som ensam socialsekreterare få stå med ansvaret för sin egen kunskapsutveckling och kompetensutveckling är ett felaktigt förfarande, socialtjänsten benämns i artikeln som en organisation som präglas av planlöshet i sitt misslyckande i att bygga en yrkesidentitet. Om mer konkreta mål lyftes fram på ett tydligare plan vore det lättare för den enskilda socialsekreteraren att veta hur denne skulle förhålla sig till kunskap (Josefsson, 2001).

4:3 Socialstyrelsen

Under slutet av nittioalet hade ett flertal statliga utredningar betonat vikten av uppföljning och utvärdering för att gynna klienten/brukaren genom att kvalitetssäkra det sociala arbetet. Detta skulle göras genom att systematisera metoder och regelbundet utvärdera dessa. Kunskapsbildningen och det kontinuerliga lärandet borde prioriteras och värderas högre inom socialtjänsten (Socialstyrelsen, 2004A).

1999 fick socialstyrelsen ett uppdrag till att skapa ett nationellt stöd för kunskapsutveckling inom socialtjänsten. Detta ledde till Socialstyrelsens satsning *Nationellt stöd för kunskapsutveckling inom socialtjänsten* mellan åren 2001-2003. Satsningen skedde på uppdrag av regeringen och Socialstyrelsen fick 50 miljoner tilldelade för att bekosta satsningen (Socialstyrelsen, 2004B). I sin helhet var syftet med satsningen att kvalitetssäkra det sociala arbetet för att det skulle komma klienten/brukaren tillhanda. Det krävdes dock att satsningen inte bara riktades mot det yrkesverksamma fältet utan även mot forskarna och universitetsutbildningarna. Det ingick bland annat ett försök att systematiskt koppla de tre tidigare nämnda till varandra då det upplevdes att där fanns vissa inbördes motsättningar. Man ville även utveckla systematiska instrument till att utvärdera behovet likväl som insatsens effekt (Magnusson, 2005). Nedan följer de elva punkter från Socialstyrelsen (2004) där satsningen skulle fokuseras.

- Försöksverksamheter med en systematisk koppling mellan socialtjänst, högre utbildning och forskning
- Stöd till forskning med särskild inriktning
- Systematiska instrument för att bedöma klienter/brukares behov och insatsers effekter
- Terminologi- och begreppsutveckling
- Kompetensbeskrivningar för socialtjänstpersonal
- Utveckling av organisation och ledarskap
- Grundutbildningsfrågor i högskolan
- Utvärdering av FoU-enheter
- Etik
- Samordning av litteratur, tidskrifter och informationsförsörjning inom socialtjänstområdet
- Brukarinflytande, rättighetsfrågor och kunskapsutveckling

Det fanns en återkommande kritik mellan forskare och socialarbetare gällande samarbetet dem emellan. Forskare anklagas för att inte forska på ämnen som är användbara för socialarbetarna och socialarbetarna upplevs förminska värdet av forskarnas resultat samt att undvika att använda sig av vetenskapligt producerad kunskap. I slutrapporten presenteras dock resultat som visar på att den forskning som produceras är relevant för fältet. Svårigheterna består av att nå ut till fältet vilket tros bero på organisationens uppbyggnad och styrningen uppifrån. De problem som uppstår då socialarbetarna ska ta del av forskningen kopplas även det till organisationen (Socialstyrelsen, 2004B).

”Frågan ställs på sin spets när kunskapsutvecklingen berör ett tillämpningsområde som är rättsligt reglerat och nära knutet till demokratisk styrning av verksamheten. Här gäller det att finna gynnsamma villkor, inte endast för kunskapsutvecklingen utan också för det sociala arbetets praktik. Det behövs för att kunskapsutvecklingen skall prioriteras och befrämjas på olika sätt och inte ses som en konkurrerande verksamhet gentemot det praktiska arbetet.”

(Socialstyrelsen, 2004B, ss. 13-14)

Det som sammanfattningsvis kan sägas om Socialstyrelsens satsning är att det nu finns en stor kunskapskälla om styrkorna och bristerna inom området. Genomgående krävs mer tid för att man ska kunna se de långsiktiga resultaten, men många av projekten finns fortfarande kvar och utvecklas fortfarande. Integreringen mellan de olika områdena fortsätter och riktlinjer för hur fortsättningen ska se ut bör utformas. I slutrapporten *För en kunskapsbaserad socialtjänst, Redovisning av ett regeringsuppdrag åren 2001–2003* beskrivs hur kraven för en fortsatt

utveckling och samarbete bör se ut inte bara organisationsmässigt, men även finansiellt och rent praktiskt då det berör så många olika nivåer i samhället (Socialstyrelsen, 2004B).

4:4 Kunskap och Handling

I Nordlanders undersökning, *Mellan kunskap och handling. Om socialsekreterares kunskapsanvändning i utredningsarbetet* från 2006, problematiserar han de svårigheterna som uppstår då man försöker mäta socialsekreterares kunskap och de kunskaper de använder sig av i sitt arbete. Socialsekreterarna som medverkade i undersökningen uttryckte sig vagt när de skulle benämna vilken sorts kunskap de använde sig av och varifrån den kunskapen kom ifrån. Nordlander beskriver också att socialsekreterare ofta använder sig av de teorier som de fått lära sig under sin grundutbildning. Professorer har ofta olika teoretiska synsätt inom socialpsykologiskteoribildning, psykodynamisk teori eller andra teorier, vilket gör valet av professorer inom lärosätet intressant då det kan påverka vilken teoretisk bredd som studenterna från det universitetet har. Socialsekreterarna använde sig ofta omedvetet av dessa teorier i det dagliga arbetet. Dock i sammanblandad och outtalad form, vilket enligt Nordlander nyanserar det vaga som uppstod när socialsekreterarna skulle definiera var kunskapen de använde kom ifrån (Nordlander, 2006).

Nordlander tar upp diskussionen om den teoretiska kunskapens betydelse. Han menar att om man inte har förmågan att använda sig av den teoretiska kunskapen man besitter så är den inte till större användning. Det innebär att utöver den teoretiska kunskapen bör en socialsekreterare ha den praktiska erfarenheten för att kunna hantera kunskapen på ett lämpligt och effektivt sätt. I många diskussioner förringas den erfarenhetsbaserade kunskapen, men enligt detta resonemang krävs en samverkan mellan dessa kunskaper för att uppnå bästa möjliga resultat (Nordlander, 2006).

Nordlander (2006) beskriver hur socialsekreterare, som i stor grad begränsas och vägleds av socialtjänstlagen sällan hänvisade till lagtexter som grund för deras kunskap. Det var oftast i ärenden som skulle upp inför domstol där störst antal socialarbetare hänvisade till faktisk kunskap så som lagar och teorier. Nordlander hänvisar till Michael Polanyis uttryck ”tacit knowing”, det vill säga tyst kunskap då många socialarbetare refererade till klienternas livsberättelser som anledning till att de tagit vissa beslut. Vid en djupare granskning visade det sig dock att klientens livsberättelse inte alls problematiserade det som socialsekreteraren problematiserade och lagt som en eventuell åtgärd, vilket påvisar att där finns en kunskap i grund för hur klientberättelsen tolkas. En annan aspekt är i de ärenden där besluten anses vara självklara såsom vid missbruk. Där hänvisas drogfrihet som ett mål, men socialsekreteraren har

inte uppget en källa bakom denna kunskap då den anses var allmänt accepterad, missbruk är ett samhällsproblem som försvårar för individens möjligheter till ett fungerande liv.

”En central utgångspunkt i studiens teoretiska referensram är att en stor del av den kunskap praktikern använder sig av i arbetet är införlivad hos individen, d.v.s. kunskapen är en del av individen inte när som helst redogöra för den.” (sic)

(Nordlander, 2006, s. 201)

Ovanstående citat visar på de svårigheter socialsekreterare har att definiera sina kunskapskällor och därav även svårigheter att mäta desamma.

4:5 Klientaspekten

En del av satsningen handlade om att skapa broar mellan forskarna och fältet och göra forskningen mer tillgänglig för fältet. Exempel på detta är bland annat ett ökat samarbete mellan universiteten och forskningen samt genom webbsidan Sociala Nätet som är ett samarbete med FORSA. Integreringen mellan utbildning, forskning och socialtjänsten är en av de största principerna i projektet. En annan viktigt aspekt handlar om att ha fokus på att systematisera metoder och insatser för att kvalitetssäkra det sociala arbetet. I slutänden ska detta gynna klienten eller brukaren som många gånger är i ett utsatt läge vid kontakt med de sociala myndigheterna. Slutrapporten *För en kunskapsbaserad socialtjänst, Redovisning av ett regeringsuppdrag åren 2001–2003* påpekar att kvalitén i socialt arbete i första hand skall mätas utifrån brukarens perspektiv och de resultat som uppnås för dennes del och att myndighetsutövningen där tyngdpunkten ligger på en korrekt handläggning får komma i andra hand (Socialstyrelsen, 2004B). Börjeson (2005) beskriver socialarbetarens dilemma i att vara underkastad kravet att finna den bästa metoden för sin klient och samtidigt ha en väldigt begränsad kunskap om de olika alternativens konsekvenser. Rapporten pekar på just det dilemmat som vissa socialsekreterare befinner sig i då deras lojalitet gentemot förvaltningen kommer i konflikt med lojaliteten gentemot klienten. Vikten av god dokumentering och utvärdering kan hjälpa socialarbetaren att ta de beslut som behövs samt att informera klienten om de faktiska resultaten av insatsen. Enligt slutrapporten bör olika försök att få med brukarperspektivet i forskningen utformas då brukaren ofta är osynlig tills denne hamnar i svårigheter och då finns det ofta inte medel till att påverka (Socialstyrelsen, 2004B).

För att insatser ska anses vara trovärdiga måste det till former som mäter och värderar dessa, en form för detta är evidensbaserad praktik, metoder som baseras på goda belägg (Börjeson B. ,

2005). Maktutövning och insatser som präglas utav tvång får inte göras på osäkra grunder, detta till trots är vad som sker i vårt samhälle just nu. Börjeson (2005) argumenterar för att de sociala insatsernas konsekvenser systematiskt måste utvärderas

”(...) en svår underlåtenhet om man inte genomför en sådan granskning” (Börjeson B. , 2005, s. 232).

5 Teori

Kunskap är ett vitt begrepp med många betydelser och värderingar. Vi använder oss därför av Nationalencyklopedins beskrivning av kunskapsbegreppet;

”välbestämd föreställning om (visst) förhållande eller sakläge som ngn har lagrad i minnet etc., ofta som resultat av studier e.d. ” (Nationalencyklopedin, 2008)

För att analysera vår empiri använder vi oss av kunskapsteori och organisationsteori. En teori är en förklaringsmodell som används till att förklara och förstå olika fenomen (Jacobsen et al. (2007).

5:1 Kunskapsteori

En av de teorier vi använder för att förklara vår empiri benämns kunskapsteori. De begrepp som används är teoretisk-, praktisk- och tyst kunskap. Denna teori har debatterats mycket då det är svårt att definiera vad som är tyst kunskap. Teorin känns dock relevant då vi undersöker inhämtningen av vetenskapligt producerad kunskap, vilket faller under den teoretiska kunskapen. Med teoretisk kunskap avses allmängiltig kunskap, den kunskap vi kan plocka fram med hjälp av förnuft och intellekt. I grekisk filosofi även kallad *episteme*. Episteme är säker kunskap, vetande i motsats till det vi tror, antar eller har åsikter om (Kalman, 2006).

Den andra kunskapen är praktisk kunskap. Med praktisk kunskap avses det som man kan eller vet hur man gör. Aristoteles delade på begreppet praktisk kunskap i begreppen *poiesis* och *praxis*. I detta resonemang beskrivs *poiesis* som den praktiska kunskapen vi använder i skapandet där inte bara arbetsprocessen bedöms utan även den färdiga produkten. Denna kunskap är inte relevant i det sociala arbetet då den påvisar mer en kvalité och skönhet i en färdig produkt och människan som konstant utvecklas och påverkas av flera yttre faktorer kan aldrig bedömas som en färdig produkt. Praxis däremot är vägledande i mänskligt mellanhavande, det vill säga att man vet hur man gör. Praxis används inte här i vardagstal som likställs som handlande, utan mer i sin filosofiska kunskapsform, en fallenhet att göra rätt val i lagom dos för just den enskilde individen. Aristoteles beskrev det som att kunskap och kompetens krävdes i

samverkan för att få ett så bra resultat som möjligt. Kopplat till socialsekreterare är det den kunskapen som även i vardagstal kan benämnas som fingertoppskänsla. Poiesis kan utvecklas med träning, men det krävs även inlevelse och förståelse för att utveckla en bra praxis, en slags praktisk visdom (Kalman, 2006).

Den sistnämnda kunskapen är den tysta kunskapen. Med tyst kunskap menas den kunskap som blivit en del av oss själva. Begreppet myntades av Michael Polanyi och liknas vid den vägledande kunskapen vi besitter (Kalman, 2006). Enligt Nordlanders undersökning om vilken kunskap socialarbetare använder i utredningsarbetet har socialarbetarna svårt att definiera vilken kunskap de använder och de hänvisar ofta till klientberättelser eller den tysta kunskapen (Nordlander, 2006). Aristoteles menade även att en del av visdomen var att aldrig sluta ifrågasätta och utveckla sitt vetande (Kalman, 2006).

Vikten av att kunna definiera sin kunskap anses aktuell av många som tycker och tänker kring denna fråga. Annika Granstedt kommenterar detta i tidskriften Socionomen (2007) då hon lyfter ett par perspektiv ur Nordlanders avhandling och den främsta är kritiken mot socionomutbildningen, tidsbristens påverkan på det sociala arbetet och organisationens ansvar framför det individuella ansvaret. Att fatta beslut om en annan människas liv som befinner sig i en utsatt position på svaga grunder är inte acceptabelt anser Granstedt (2007).

Utöver kunskapsteori som beskrivits ovan kommer vi även att använda oss av organisationsteorin, då vi anser att organisationens struktur och kultur påverkar den enskilde socialsekreteraren så som det beskrivs i följande kapitel av Bolman och Deal (2005).

5:2 Organisationsteori

Den strukturella uppbyggnaden av socialtjänsten liknas mest vid professionellbyråkrati som beskrivs i det strukturella perspektivet. Det strukturella perspektivet är en del av organisationsteorin. För att förstå detta perspektiv och dess koppling till socialtjänsten väljer vi att belysa det strukturella perspektivets sex grundantagande:

1. Organisationer existerar för att man ska kunna uppnå uppställda mål.
2. Organisationer förbättrar effektivitet och utfall genom specialisering och tydlig arbetsfördelning.
3. Lämpliga samordnings- och kontrollformer säkerställer att olika enheters ansträngningar kopplas samman.

4. Organisationer fungerar bäst då rationaliteten ges företräde framför personliga preferenser och yttre tryck.
5. Strukturerna måste utformas på ett sådant sätt att passar organisationens villkor (exempelvis vad gäller mål, teknologi, arbetsstyrka och omgivning).
6. Problem och försämrade prestationer uppstår till följd av strukturella svagheter och åtgärdas med hjälp av analys och omstrukturering.

(Bolman & Deal, 2005, s. 75)

Socialtjänsten är en organisation med tydligt uttalade mål. Målen är lagstiftade i socialtjänstlagen (SoL) som är en ramlag och socialtjänstförordningen (SoF). Att en lag är en ramlag innebär att den inte detaljstyr hur lagen ska tolkas och hur målen ska uppnås, men att den ska vägleda tillräckligt för att uppnå en viss rättssäkerhet för medborgarna och samhället (Nordlander, 2006). De olika verksamhetsområdena är indelade i specialistområden där de riktar sig till de olika målgrupper som finns inom IFO. Specialiseringen är en del av omorganisationerna som regelbundet sker inom socialtjänsten och har många positiva egenskaper. Bland annat så intensifieras kunskapen inom de olika verksamhetsområdena till den målgruppen som berörs inom det gemensamma området (Bergmark & Lundström, 2000).

Bergmark & Lundström (2005) beskriver i sin artikel att omorganisationer inom socialtjänsten är något som skett under hela 1900-talet då socialtjänsten legat under politiskt ansvar. Trots alla omorganisationer har utvecklingen varit relativt beständig under de sista 20 åren. Helhetsperspektiv inom socialtjänsten och minskad stigmatisering genom att samla all socialvård på en plats var det som låg till grund på 1970-talet. Genom det erbjöds den bredd av kunskap som än idag lever kvar inom socionomutbildningen där specialiseringen inte nått lika långt. De flesta utbildningarna erbjuder en bred kompetensutbildning och det ligger i studentens eget intresse om man vill specialisera sig eller vidareutbilda sig inom ett område. Inom arbetsfältet sker dock specialiseringen både på organisatoriskt plan med verksamhetsområden, det vill säga, egna områden beroende på klientgrupp, men även på ett individuellt plan där anställda indelas med fokus på utredning eller insats, eller med fokus på olika problem inom den egna klientgruppen.

Specialiseringen kan även problematiseras genom att det kan ge upphov till negativa effekter såsom samordningssvårigheter och kvalitetssäkringsproblem (Bergmark & Lundström, 2005). Detta samstämmer med den bild som tidigare forskning pekar på då det lätt uppstår egna kulturer

inom organisationen. Nordlander (2006) beskriver detta som en komplex situation där strukturen på socialtjänsten gör att det är svårt för organisationen att ha insyn i det individuella arbetet. Arbetskulturen påverkar allt inom arbetet utan organisationens vetskap. Han menar att utöver de officiella arbetsrutinerna pågår det inom socialtjänsten även inofficiella rutiner som sprids genom arbetsmöten, fikapauser och handledningar. Oftast är de officiella och inofficiella arbetsrutinerna samstämmiga, vilket då inte utgör något problem. Det kan dock skapa felaktiga situationer då arbetskulturen utvecklas i en riktning som inte samstämmer med de mål organisationen har. I koppling till den information som tidigare studier påvisat när det gäller kunskapsförnyelse finns det risker när kulturen inom en organisation inte tillåter inhämtning av ny information. Informationen som finns inom organisationen kan då lätt bli förlegad och vikten av ett bra ledarskap blir nödvändig för att professionalismen inte ska brista på grund av kunskapsbrist (Nordlander, 2006).

Ett bra ledarskap hjälper till att fördela arbetet inom organisationen och styra kulturen inom förvaltningen så att den samstämmer med de officiella mål som finns. Ledningens styrning påverkar arbetskulturen då det är lätt att för stor självständighet leder till individuella lösningar vilket hämmar den enhetlighet och rättssäkerhet som eftersträvas inom det sociala arbetet. I motsats kan för stram ledning leda till ineffektivitet genom granskning eller att flera personer ska samverka kring rutinärenden. Det finns även en risk att socialsekreterarna bortser från de individuella lösningar som ibland krävs för att hålla sig inom de strikta ramar som ledningen satt. Kunskapen blir då sekundär om det inte finns möjlighet för socialsekreterarna att använda den på ett effektivt sätt (Nordlander, 2006).

Inom organisationsteorin finns ett perspektiv som beskriver samspelet mellan organisationen och människorna, Human resource perspektivet (HR). Att organisationen finns där för att uppfylla människornas behov samtidigt som där finns ett ömsesidigt beroende av varandra. Organisationen behöver nya idéer, energi, kunskap och färdigheter och människan behöver lön, möjlighet att utvecklas och att göra karriär. När samspelet inte fungerar riskerar en av parterna att bli lidande, men när det fungerar kan det bli en givande relation för båda parter (Bolman & Deal, 2005). Tyngdpunkt läggs på att anställa rätt personer samt att uppmuntra personal att stanna kvar inom företaget genom att skapa en miljö som är trygg, utvecklande och givande (Bolman & Deal, 2005). Blir det en ojämnt fördelad arbetsbelastning finns där en risk att energin går åt till att endast klara av arbetet istället för att utvecklas. Risken är att kunskapsnivån blir bristande och att det på sikt får negativa konsekvenser för organisationen i sin helhet så väl som för den individuella klienten (Bolman & Deal, 2005).

6 Empiri

I detta kapitel kommer vårt insamlade material att redovisas för att sedan analyseras i efterföljande kapitel. Nedan följer presentationen av resultaten från enkäterna.

6:1 Presentation av de medverkande i studien

Vi har skickat ut 98 enkäter till tre olika enheter inom IFO och fått gensvar på 85 totalt, det vill säga 87 %. Responsen indelat på enheterna är 42 svar av 42 utskickade hos Barn & Familj, 38 svar av 47 från Ungdom & Familj och 5 av 8 från Vuxen. Av dessa som besvarat enkäten är det 72 personer som arbetade som socialsekreterare, 5 personer i en ledningsposition och 8 personer som har andra yrkesroller inom socialtjänsten. Av de som hade andra roller var det huvudsakligen familjebehandlare, men även en metodutvecklare som svarade.

Könsfördelningen låg på 73 kvinnor och 11 män som medverkade i undersökningen och ytterligare en person som inte svarade på frågan om kön.

De medverkande har ett åldersspann mellan 23 och 66 år. För att få ett mer hanterbart material har vi delat in alla svar i åldersgrupper enligt följande -25, 25-34, 35-44, 45-54 och 55+. Majoriteten av de anställda finns i åldersgruppen 35-44 år, men även närliggande grupper 25-34 år samt 45-54 år är starkt representerade. Tillsammans utgör de tre grupperna, det vill säga 25-54 år, nästan 82 % av alla anställda.

Vi har även delat in hur många år personerna har arbetat inom socialtjänsten i tre års intervaller och överlag har de flesta arbetat inom socialtjänsten i mindre än 9 år. Denna grupp består av 55 % av alla medverkande.

Majoriteten av de anställda har studerat vid Lunds universitet även om lärosäten från hela landet finns representerade. En person har examinerats vid ett utländskt lärosäte. Av de 85 besvarade enkäterna valde 67 personer att besvara frågan om antal högskolepoäng. Majoriteten av dessa hade 140 p, vilket motsvarar en socionom examen. 42 % av alla som besvarade enkäten hade studerat längre och hade upp till 245p. Endast 10 % uppgav att de hade färre än 140 p. De flesta specificerade inte de kurser de hade läst utöver grundutbildningen, men av de som gjorde det, uppgavs bland annat magisterexamen eller enskilda kurser i psykologi, hedersrelaterat våld, mm.

Vi kommer kort presentera de skillnader som fanns inom de olika enheterna.

Barn & Familj- Något som vi upplever skiljer sig från de andra enheterna är att på Barn & Familj är 25 % av alla medverkande över 55 år och 65 % är över 45 år. Medelåldern hos de medverkande inom enheten Barn & Familj ligger på 49 år. Det finns dessutom ingen person på

enheten som är under 25 år. De har även flera anställda som har arbetat inom socialtjänsten en längre tid. 53 % har arbetat inom socialtjänsten i över 15 år och endast två socialsekreterare har kommit till enheten inom de senaste tre åren. Barn & Familj följde normen över lag inom arbetsplatsen gällande antal högskolepoäng, men utmärkte sig med att en socialsekreterare hade över 320 p.

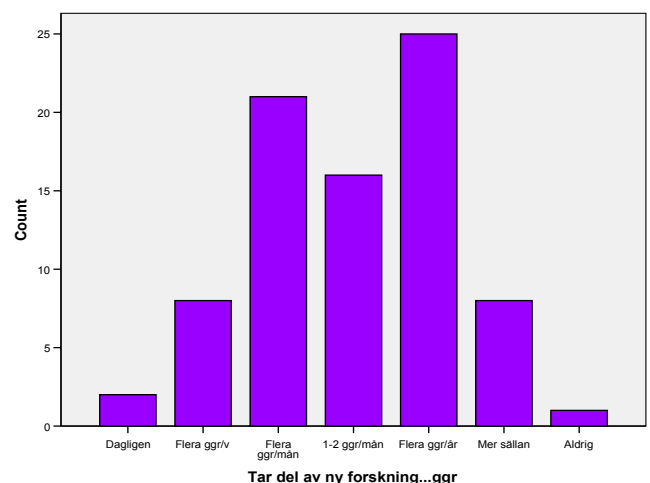
Ungdom & Familj- Även inom Ungdom & Familj är kvinnorna överrepresenterade med 84 %. Inom denna enhet ligger medelåldern på 40 år och 72 % av alla medverkande är mellan 25-44 år. Det finns även 2 personer som är under 25 år. Majoriteten av de anställda har arbetat där i mindre än 6 år och de som varit anställda inom socialtjänsten i mer än 15 år är klart underrepresenterade.

Vuxen- Då denna grupp är väsentligt mindre än de andra grupperna och har ett bortfall på 37 % är det svårt att utläsa svaren som representativa för enheten överlag. De som svarade var endast kvinnor. På grund av det lilla antal som har besvarat samt det stora bortfallet kommer denna enhet inte redovisas enskilt utan endast då helhetsresultaten redovisas.

6:2 I vad mån tar de medverkande del av vetenskapligt producerad kunskap?

De medverkande blev ombudda att uppge hur ofta de tar del av forskning. 4 personer valde att inte besvara frågan. Resultaten redovisas nedan i en punktlista med procentuella siffror och i ett diagram med faktiska siffror för att erbjuda ett helhetsperspektiv:

- 2,5 % tar del av ny forskning dagligen.
- 10 % flera gånger/ vecka.
- 26 % flera gånger/månad
- 20 % 1-2 gånger/månad.
- 31 % flera gånger/år
- 10 % mer sällan än så.
- 2 personer tar aldrig del av ny forskning

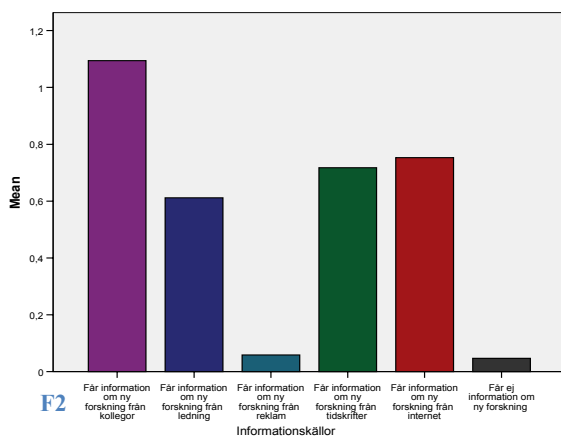

Skillnader - Vid indelning efter yrkesroll svarade 23 av de medverkande socialsekreterarna att de tog del av ny forskning några gånger per år och 9 av dessa mer sällan eller aldrig. 29 personer tog del av ny forskning en till flera gånger per månad, samt 7 personer flera gånger per vecka eller dagligen. Av de i ledningsposition svarade 4 personer att de tog del av ny forskning en eller

flera gånger per månad och en att denne tog del av ny forskning flera gånger i veckan. Av de med andra yrkesroller tog 4 personer del av ny forskning en eller flera gånger per månad, 2 personer tog del av forskning flera gånger per år och 2 personer tog del av ny forskning flera gånger per vecka.

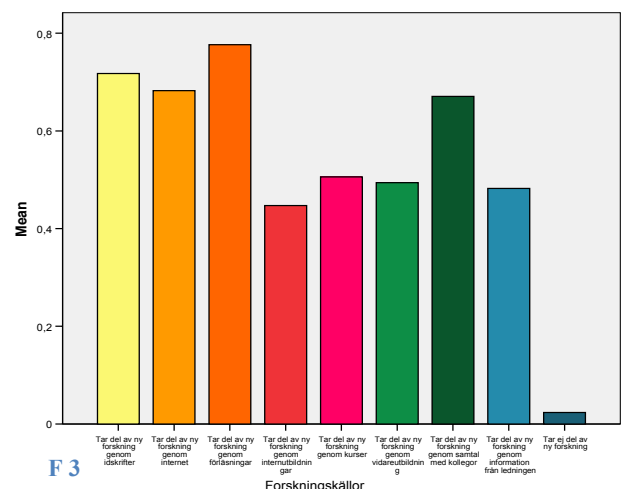
När vi jämför de olika enheterna ser vi skillnader mellan hur pass kunskapsaktiva de olika individerna är. Trots att det överlag är jämt mellan enheterna ser vi dock en mindre skillnad då Barn & Familj har fler personer som tar del av ny forskning minst en gång i månaden i förhållande till Ungdom & Familj, där största antalet medverkande tar del av forskning flera gånger per år eller mer sällan. Skillnaden är statistiskt signifikant vilket innebär att det inte är slumpen som påvisar en skillnad, utan att det med störst sannolikhet finns en skillnad mellan enheterna.

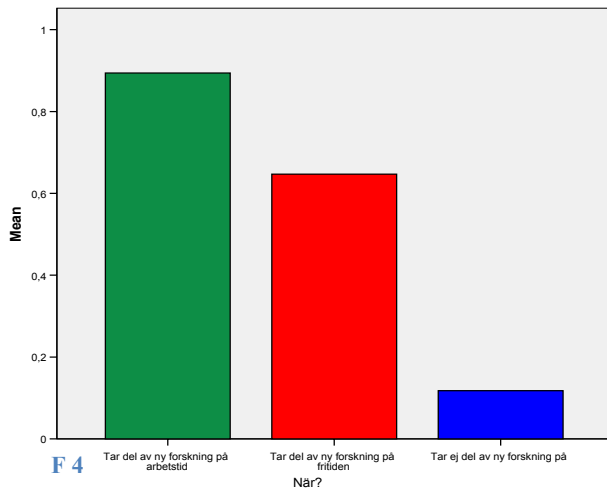
6:3 Möjligheter att ta del av vetenskapligt producerad kunskap

De medverkande uppger att de huvudsakligen får information från kollegor om att det finns ny forskning att tillgå, men att de även får information från internet, tidskrifter eller ledning. Flera uppger även att de får information om ny forskning genom sina utbildningar eller genom handledning.

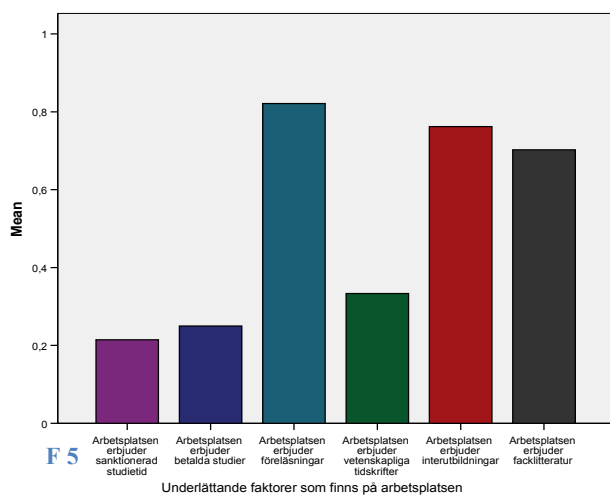
Den forskning som de medverkande väljer att ta del av kommer huvudsakligen från föreläsningar och tidskrifter, men även internet och samtal med kollegor ingår i de huvudsakliga val som socialsekreterarna gör. Hos ledningen tar alla del av forskning genom tidskrifter, internet och internutbildningar. En majoritet tog även del av forskning genom föreläsningar samt samtal med kollegor och chefer.

I diagrammet ser vi att de medverkande överlag tar del av forskningen på arbetstid, men att en stor del även tar del av forskning på fritiden.

Vi bad de medverkande att uppge vilka faktorer som påverkar deras möjligheter till att ta del av ny forskning. Diagrammet visar vilka resurser som arbetsplatsen tillhandahåller.

Överlag så erbjuds de anställda föreläsningar, interutbildningar och facklitteratur. Flera personer upplevde inte att arbetsplatsen tillhandahöll sanktionerad studietid eller betalda studier. Det råder även viss tveksamhet kring om där finns vetenskapliga tidskrifter tillgängliga eller inte.

Flera personer valde att göra tillägg i enkäten under annat eller övrigt. Vi har valt ut några citat som vi anser är extra tydliga vad gällande tillgänglighet inom socialtjänstens resurser:

”Tillgänglighet till aktuell forskning är viktig, känns som en lyx att få ta del av Lunds Universitets databaser. Viktigt är också att nyttan av aktuell forskning blir motiverad och mer förankrad”

”Samverkan mellan forskning och praktik måste öka. Universitet och praktiken måste sätta av tid och resurser för detta!”

Skillnader – Det finns mindre variationer från enhet till enhet då det gäller att informera varandra om ny forskning. På Ungdom & Familj låg kollegerna som informationskälla högst av alla, med nästan dubbelt så många än Barn & Familj enheten.

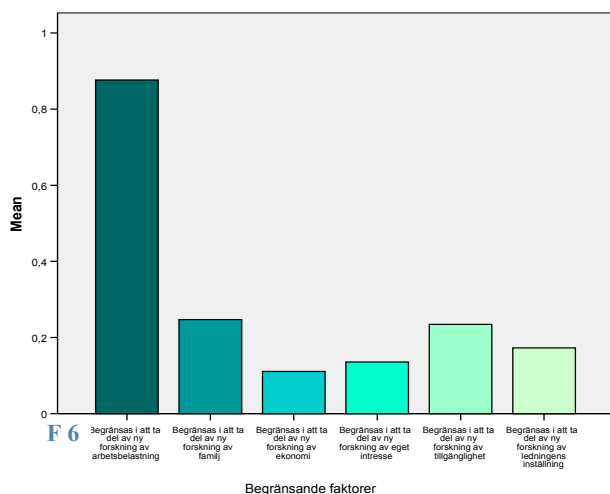
I enkäterna visade det sig att de som var yngre kände till att det fanns föreläsningar och facklitteratur, men inte till de andra resurserna inom arbetsplatsen. Likaså upplevde de personer som varit längst på arbetsplatsen att alla resurser som efterfrågades fanns tillgängliga.

8 av 11 män och 49 av 73 kvinnor del av forskning på fritiden. Under arbetstid tog 6 av 11 män och 68 av 73 kvinnor del av forskning.

På Barn & Familj enheten har 55 % hört talas om Socialstyrelsens satsning *Nationellt stöd till kunskapsutveckling inom socialtjänsten* och på Ungdom & Familj enheten har 44 % hört talas om den.

6:4 Begränsningar i att ta del av vetenskapligt producerad kunskap

Av de som medverkade i undersökningen upplevde majoriteten att arbetsbelastning var det som huvudsakligen begränsar dem till att ta del av ny forskning. Oavsett enhet, ålder eller yrkesverksamma år är det arbetsbelastningen

som upplevs som mest begränsande. Andra begränsningar som omnämns av 20-28% av de tillfrågade är familjen och tillgängligheten av ny forskning. Andra faktorer som uppgavs vara begränsande var ledningens inställning med ca 20 %, samt det egna intresset och ekonomiska skäl. Både i ett något lägre antal.

Även när det gäller begränsningar valde vissa personer att kommentera detta i enkäten:

”Hade inte arbetsbelastningen varit så stor och hade inte personalomsättningen varit så hög, så tror jag att man inom personalgruppen hade ett större samtalsämne kring vetenskaplig kunskap och satt ett högre värde på den kunskapen och kunnat motivera chefer att det skulle prioriteras mer.[...]chefer säger att vi bara får gå på utbildande föreläsningar eller kurser endast om det inte tar tid från det övriga arbetet med klienter [---] Med de direktiven är svårt att komma iväg på något annat än det ledningen bestämt att vi ska gå på som t ex viss grundutbildning i BBIC, Procapita, FFT eller föreläsningar om lagar...”

”Jag vill inte ägna fritid åt att läsa och på arbetstid svårt att hinna.”

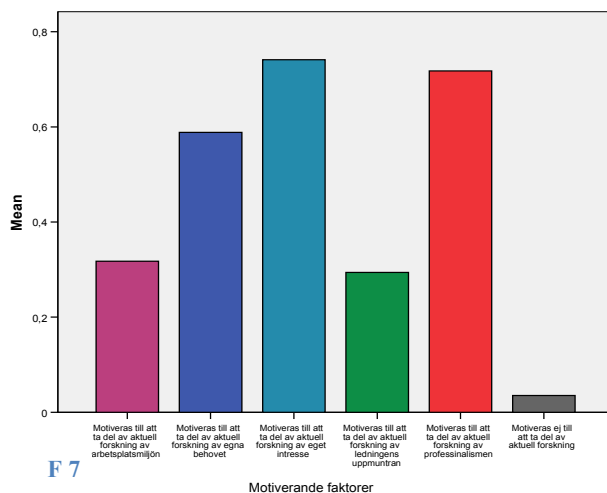
”Forskningen behöver bli mer systematiserad för att bli mer tillgänglig. Vilken forskning ska vi använda? Vem ska ta ställning till vilket underlag?”

Skillnader – Ungdom & Familj hade högst vad gällande ledningens inställning som en begränsande faktor. 10 av 38 personer upplevde ledningens inställning som begränsande i

jämförelse med Barn & Familj där 2 av 42 upplevde ledningens inställning som begränsande i inhämtningen av ny forskning.

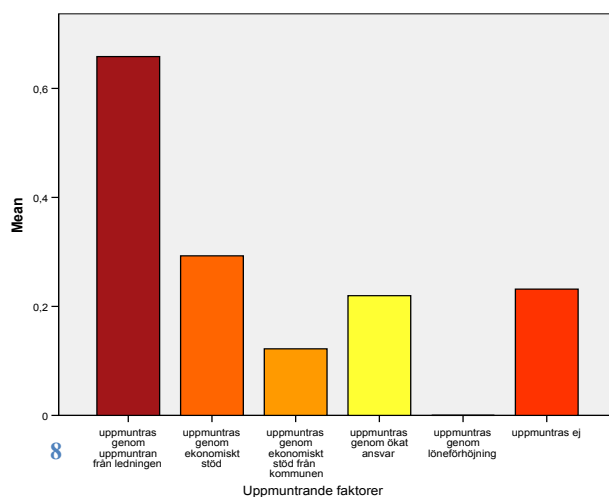
6:5 Motiverande faktorer till att ta del av vetenskapligt producerad kunskap.

Vad är det då som motiverar dem till att ta del av forskning? Enligt diagrammet är det

huvudsakligen det egna intresset och professionalismen som motiverar till inhämtning av ny vetenskapligt producerad kunskap. Även det egna behovet uppgavs som en motiverande faktor samt anses ledningens uppmuntran vara motiverande av en del. Ett mindre antal personer ansåg att de inte var motiverade till att ta del av ny forskning.

Vi ställde även frågan om de kände sig uppmuntrade till att ta del av vetenskapligt producerad

kunskap och på vilket sätt de uppmuntrades. Vid alla enheter dominerar uppmuntran från ledningen till att ta del av vetenskapligt producerad kunskap i varierande grad. Vissa upplevde att de uppmuntrades av ekonomiskt stöd från socialtjänsten eller kommunen och vissa även genom att få ett ökat ansvar. Ingen upplevde att de uppmuntrades genom löneförhöjningar.

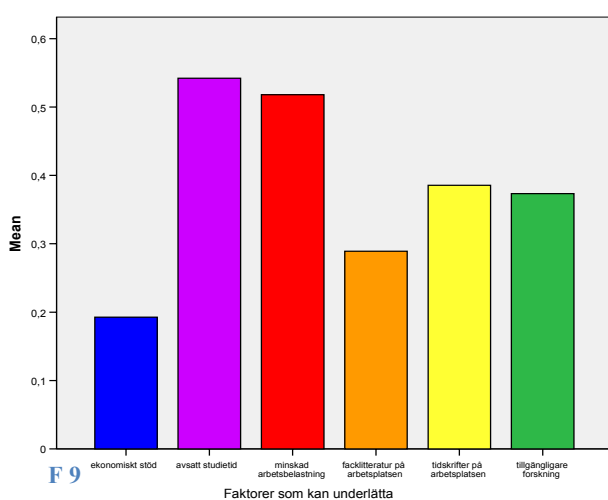
På en enkät har även en person uttryckt att denne känner sig uppmuntrad i att ta del av vetenskapligt producerad kunskap för att kollegorna är intresserade. En annan upplevde att denne blev uppmuntrad till ny kunskap, men var osäker på hur pass vetenskaplig den kunskapen var.

Skillnader - Män uppger att det huvudsakligen är professionalismen som motiverar dem till att ta del av ny forskning och i andra hand det egna intresset och behovet, medan kvinnor huvudsakligen anser att det egna intresset är drivande.

En enhet har ett fåtal som inte känner sig motiverade till att ta del av ny forskning, vilket var Barn & Familj. Hos Vuxen anser även de flesta att arbetsplatsmiljön motiverar till att ta del av forskning, men på grund av fåtalet medverkande är det svårt att avgöra om detta skulle hålla i ett större sammanhang.

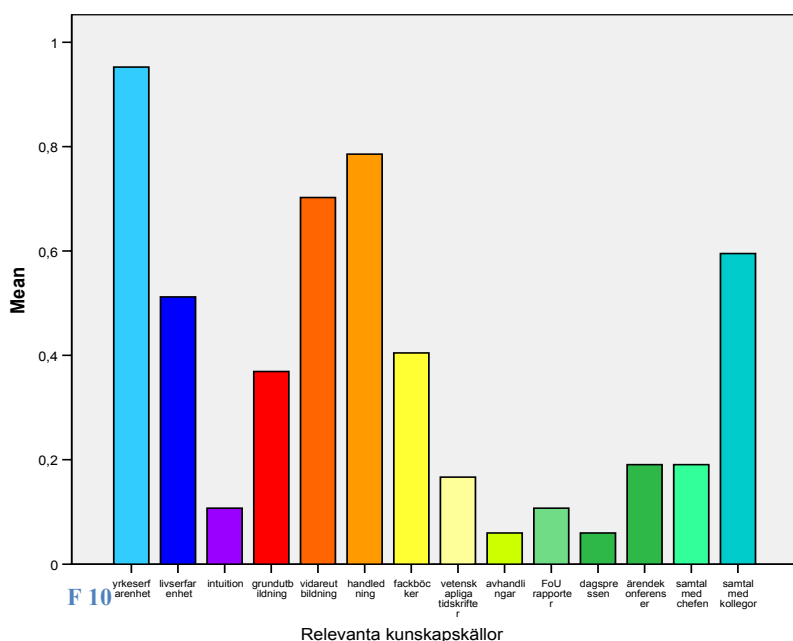
En skillnad mellan ledning och socialsekreterare är att nästan en fjärdedel av alla socialsekreterare inte känner sig uppmuntrade av till att ta del av ny forskning, men ingen av ledningen har uppgett att de inte känner sig motiverade.

6:6 Underlättande faktorer och relevanta kunskapskällor

Efter att ha sökt svar på våra frågeställningar bad vi våra medverkade besvara vad de anser skulle underlätta för dem att ta del av ny forskning. Ungefär hälften av alla medverkande uppgav att minskad arbetsbelastning och/eller avsatt studietid hade underlättat för dem. Av alla medverkande i studien anser dessutom 40 % att tidskrifter på arbetsplatsen samt tillgängligare forskning skulle underlätta deras möjligheter till att ta del av ny forskning. Ekonomiskt stöd och

facklitteratur är faktorer som även skulle underlätta i viss mån, enligt de medverkande.

Vi frågade efter vilka kunskapskällor de ansåg vara mest relevanta för dem i sitt arbete. Överlag ansåg flest att yrkeserfarenhet och handledning vad de viktigaste kunskapskällorna. Även vidareutbildning och kollegor anses vara relevanta kunskapskällor. Grundutbildningen upplevdes inte vara en relevant kunskapskälla i förhållande till de andra kunskapskällorna.

Skillnader - Vi såg inga stora skillnader mellan de olika enheterna även om en större andel på Barn & Familj anser att det skulle underlätta med någon av nyss nämnda faktorer och minskad arbetstid är den som upplevs underlätta mest. På Ungdom & Familj är det avsatt studietid som tros underlätta mest, men även mer tillgänglig forskning.

En skillnad mellan de olika yrkesrollerna är att socialsekreterarna inte har uppgett att de anser att facklitteratur är en lika relevant kunskapskälla som ledningen. Ytterligare skillnader syns mellan de olika yrkesrollerna så som ärendekonferenser och samtal med chefen vilket ledningen anser är mer relevanta kunskapskällor än socialsekreterarna. Vad gällande samtal med kollegor så anses de vara mer relevanta av socialsekreterarna än av ledningen.

7 Analys

7:1 I vad mån tar socialsekreterarna del av vetenskapligt producerad kunskap?

Av de medverkande i vår studie tar 26 % del av ny forskning flera gånger i månaden och något fler tar del av ny forskning flera gånger per år.

I vår undersökning har vi frågat efter andra kunskapskällor än vetenskapligt producerad kunskap och kollegor beskrivs av merparten som en relevant kunskapskälla. Även Josefsson (2001) lyfter kollegor som en viktig kunskapskälla. En av de medverkande i vår studie uppger sig endast ha tagit del av en liten del av forskning och detta skett genom utbildningsdagar och genom information från kollegor. Personen beskriver att det är svårt att hinna med att läsa på arbetstiden och att denne inte vill ägna sin fritid åt läsning. Andra i undersökningen beskriver ett mer aktivt kunskapsinhämtande och då även på fritiden. Att de mer erfarna kollegorna står som en förebild kan vara positivt men som Josefsson (2001) påpekar bör kunskapsinhämtning vidgas genom utbildning och forskning. Vi tänker att om man lutar sig mot sina kollegor allt för mycket utan att själv ha en trygg kunskapsbas, kan ett resultat bli att den ursprungliga kunskapen förvrids under resans gång. Det finns en risk att socialsekreterarna kan bli lättpåverkade av nya förändringar eller av de kurser som de internt utbildas i och på så vis förlora ett kritiskt förhållningsätt till den information de tar del av. Nordlander (2006) talar om kunskap som kan bli förlegad inom en organisation och hur viktigt det är att det finns en tydlig ledning och struktur för att upprätthålla en professionalism.

Även Kalman (2006) diskuterar tyngden av olika sorters kunskap. Den teoretiska kunskapen, episteme, är säker kunskap, men det är svårt att definiera kunskap som säker, efter att den gått

genom flera led av kollegor. Oavsett hur vetenskapligt förankrad den var från början finns det som nyss nämnt risk för att kunskapen förvrids eller förändras med tiden. I den praktiska kunskapen, praxis, krävs kunskap och kompetens i samverkan för att resultatet ska bli så bra som möjligt. En av de medverkande uttrycker just en osäkerhet kring vilken sorts kunskap denne blir uppmuntrad till att ta del av.

I vår undersökning anser en stor majoritet att grundutbildningen inte är en relevant kunskapskälla. Vi anser det vara oroväckande att grundutbildningen inte tillmäts större värde och det leder oss till Hellertz (2005) resonemang kring destruktiva konsekvenser när alltför stor diskrepans mellan utbildning och arbetsfält förekommer. Om majoriteten anser att de inte har tillräckligt med kunskap från sin grundutbildning, borde inte vikten av att ta del av vetenskapligt producerad kunskap värderas högre?

Socialsekreterarna i Nordlanders (2006) undersökning hade ofta svårt att definiera var deras kunskap kom ifrån. Nordlander resonerar kring att det finns en teoretisk kunskap i grunden, men att den är sammanvävd med socialsekreterarna övrig kunskap, varav socialsekreterarna upplever att den är en del av dem själva. Nordlander menar att denna så kallade tysta kunskap finns hos de flesta socialsekretare även om socialsekreterarna i hans undersökning hade svårt att särskilja och definiera vilken kunskap som låg till grund för de beslut de tog. I vår undersökning uppgav merparten att yrkeserfarenhet och handledning var de mest relevanta kunskapskällorna. Flera ansåg även att kollegor var viktigare kunskapskällor än andra mer teoretiska eller vetenskapliga källor. Vi frågade om vetenskapliga tidskrifter, facklitteratur, avhandlingar mm., men socialsekreterarna ansåg att yrkeserfarenhet, handledning, kollegor och liknande resurser var mer relevanta för dem i deras arbete. Nordlander (2006) resonerar om detta i sin avhandling, då han beskriver svårigheterna med att värdera de kunskaper man besitter, när man inte överhuvudtaget kan definiera dem som teoretisk kunskap. Vi upplever att tyst kunskap ofta kopplas till yrkeserfarenhet, vilket värderas högt i vår undersökning och genom detta kanske värdet av den vetenskapligt producerade kunskapen på felaktiga grunder förminskas även i vår undersökningsgrupp. Socialstyrelsen uttrycker även att vi måste sluta se kunskapsutvecklingen som en konkurrerande verksamhet och istället se den som en gynnsam utveckling av det sociala arbetets praktik (Socialstyrelsen, 2004B).

7:2 Möjligheter att ta del av vetenskapligt producerad kunskap

Satsningen som gjordes mellan 2001 till 2003, *Nationellt stöd för kunskapsutveckling inom socialtjänsten* (Socialstyrelsen, 2004B) har på många vis påverkat socialarbetarprofessionen. Även om ungefär hälften av de undersökta i vår studie uppger att de inte känner till satsningen,

betyder det inte att de inte märker av effekterna av den. Mer möjligheter till att ta till sig vetenskapligt producerat material har öppnats och direktiv om tydligt samarbete mellan fältet, forskare och universitet har gett resultat. Många i vår undersökning redogör för hur internet och utbildningar ger möjligheter för dem till att tillskansa sig ny kunskap. Majoriteten av de medverkande i vår undersökning tar del av forskning på sin arbetstid, men en hel del tar även del av det på sin fritid. En av de medverkande uppger att de har fått tillgång till Lunds universitets databaser vilket underlättat i inhämtningen av forskning. Detta kan vara ett resultat av satsningen då just samverkan mellan socialtjänsten och universiteten är en stor del av satsningen.

De som medverkade i vår undersökning hänvisar till handledning som en relevant kunskapskälla. Med teoretisk kunskap avses allmängiltig kunskap, den kunskap vi kan plocka fram med hjälp av förnuft och intellekt.Handledningens syfte är att ge socialsekreterarna utrymme att reflektera fritt för att öka medvetenheten om bland annat det egna förhållningssättet. Detta ger dem möjlighet att definiera sina kunskaper och genom handledning i grupp få nya infallsvinklar. Vi tänker oss att handledning blir en möjlighet att ta till sig nya kunskaper samt sortera den tysta kunskapen de bär med sig sedan tidigare. Ett viktigt steg, enligt bland annat Nordlander (2006).

Majoritet av de medverkande i vår undersökning har examen från Lunds Universitet. Antagligen beror detta till viss del på att personer som har studerat vid detta lärosäte stannar och söker arbete i denna region. Sett ur Nordlanders (2006) resonemang kring att socialsekreterare ofta använder sig av de teorier de förvärvat sig under sin utbildning, finner vi det intressant att reflektera över om de medverkande i vår undersökning anses attraktiva just på grund av den teoretiska bakgrund de har och därför anställs.

7:3 Begränsningar i att ta del av vetenskapligt producerad kunskap

I vår studie är det arbetsbelastning och tillgänglighet som är de två absolut största faktorerna när det gäller begränsningar kring inhämtning av vetenskapligt producerad kunskap. Bergmark och Lundström (2000) resonerar kring att även om hinder föreligger, måste den enskilde alltid ha ett eget ansvar i att vara kunskapsaktiv och bibehålla en professionalism inom sitt yrke. Nordlander (2006) lyfter organisationens och ledningens roll för att inte kunskapsbrist skall råda. En av de medverkande i studien uttrycker en oklarhet kring vad för slags forskning och underlag som skall användas:

”Forskningen behöver bli mer systematiserad för att bli mer tillgänglig. Vilken forskning ska vi använda? Vem ska ta ställning till viket underlag?” (sic)

Utifrån dessa funderingar verkar kunskapsförmedlingen i detta specifika fall inte vara särskilt förankrat nedåt i organisationen. En annan av de medverkande i studien anser att en hög personalomsättning bidrar till att det inte uppkommer någon kontinuitet i samtalen kring vetenskapligt producerad kunskap. Personen uppger även att det är många kurser och föreläsningar som är obligatoriska såsom BBIC, Procapita och lagar bland annat, och detta gör att annan kunskapsinhämtning inte ryms inom den tid som finns. Då socialarbetare har svårt att benämna vilken sorts kunskap de använder i sina utredningar, kan det tänka sig att de samtalen får en lägre prioritet. I vår undersökning upplever vi att arbetsbelastningen är så pass stor att den överskuggar den personliga utvecklingen hos de medverkande.

Bolman & Deal (2005) beskriver att organisationer existerar för att man ska kunna uppnå uppställda mål och att en struktur måste utformas så att den passar organisationens villkor. Om merparten av de medverkande i vår undersökning upplever att just arbetsbelastning och tillgänglighet är de största faktorerna som begränsar dem i att ta del av ny vetenskaplig forskning, kan vi utifrån ovanstående tankar kring organisation och struktur tänka oss att det är ett organisatoriskt problem framför ett individuellt problem.

Trots att facklitteratur uppgavs finnas tillgänglig vid alla enheter och att merparten av socialsekreterarna kände till detta, uppgav de flesta att de inte tog del av den. De benämnde inte heller facklitteraturen som en relevant kunskapskälla. I tidigare forskning beskrivs hur forskare anklagas för att forska på icke relevanta ämnen för de yrkesverksamma, och de yrkesverksamma i sin tur upplevs förminska värdet av forskarnas resultat samt att undvika att använda sig av vetenskapligt producerad kunskap. En tanke som väcktes hos oss var att facklitteratur kanske kan kännas övermäktig att hinna med på arbetstid med en stor arbetsbelastning och flera av socialsekreterarna uppgav att de inte var intresserade av att läsa på sin fritid. Dessutom beskrev ett stort antal av de medverkande att de trodde att tidskrifter kunde underlätta i deras kunskapsinhämtning vad gällande ny forskning.

7:4 Motiverande faktorer till att ta del av vetenskapligt producerad kunskap

Bergmark och Lundström (2000) beskriver hur erfarna socialsekreterare ofta är kunskapsaktiva, det passar in på vår studie på enheten Barn & Familj, en enhet med hög medelålder och många år inom yrket, där över 80 % har eget intresse som främsta motiv för att ta del av ny forskning. De diskuterar också vad som uppmuntrar socialarbetare till att vara kunskapsaktiva, då det vanligtvis inte finns några positiva incitament för den enskilda socialarbetaren till att vara kunskapsaktiv. Det är den enskilde som måste ta ansvar för att vara kunskapsaktiv och bibehålla en professionalism inom yrkesområdet.

Uppmuntran från ledningen till att ta del av vetenskapligt producerad kunskap är en faktor som dominerar vid alla enheter. Att bli uppmuntrad och få ett ökat ansvar vid kunskapsinhämtning kan ses som en morot till personalen från ledningens sida. Ur ett HR perspektiv lyfts samspelet mellan organisationen och individen, när det fungerar optimalt blomstrar både organisationen och den enskilda socialsekreteraren. Något som vi funderar över är dock avsaknaden av löneförhöjning som ett incitament vid kunskapsinhämtning. Hade det sett annorlunda ut om organisationen inte var kommunal utan ett vinstdrivande företag?

Trots att ledningens uppmuntran var den absolut högst uppmuntrande faktorn till att ta del av vetenskapligt producerad kunskap, var det endast 60 % på Barn & Familj och 70 % på Ungdom & Familj som kände sig uppmuntrade av cheferna till att ta del av vetenskapligt producerad kunskap. Vissa uppgav till och med att de inte kände sig uppmuntrade att ta del av den sortens kunskap alls. Inom HR perspektivet poängteras vikten av uppmuntran och en kunskapsfrämjande miljö, medan ett mindre antal i vår undersökning inte upplever att de uppmuntras från ledningen.

Kvinnor och män svarade relativt enhetligt angående motiverande faktorer kring kunskapsinhämtning. Dock uppgav de medverkande männen att deras främsta motiv var professionalismen och kvinnorna det egna intresset. Kan detta tolkas vara samma svar men uttryckt annorlunda?

Att på ett enkelt vis kunna få tillgång till vetenskapligt producerad kunskap påpekas av en av de medverkande som väldigt positivt:

”Tillgänglighet till aktuell forskning är viktig, känns som en lyx att få ta del av Lunds Universitets databaser. Viktigt är också att nyttan av aktuell forskning blir motiverad och mer förankrad”

Utifrån detta kan en slutsats vara att en motiverande faktor faktiskt kan handla om tillgänglighet. Många i vår undersökning uppger att de deltar i utbildningsdagar och det kan mycket väl vara ett resultat ifrån satsningen *Nationellt stöd för kunskapsutveckling inom socialtjänsten* (Socialstyrelsen, 2004B).

Josefsson (2001) menar att om mer konkreta mål lyftes fram vore det enklare för den enskilda socialsekreteraren att veta hur denne skulle förhålla sig till kunskap. Hon kan uppfattas som provocerande då hon starkt uttrycker sina åsikter då hon benämner socialtjänsten som en organisation präglad av planlöshet och ett misslyckat skapande av en yrkesidentitet.

Nordlander (2006) diskuterar mycket kring arbetskulturen i sin studie och dess påverkan på arbetet i sin helhet. En av de aspekter som diskuteras är hur arbetskulturen kan vara gynnsam eller hämmande för individen. Han diskuterar även vikten av en bra ledning som kan bibehålla eller styra målinritningen på arbetsplatsen. Även HR perspektivet beskriver vikten av bra ledarskap som uppmuntrar sin personal. En tanke som väcks kring arbetskulturen och ledningen i förhållande till att många uppgav att ledningens inställning kunde vara motiverande likväl som begränsande. Beror det då på hur ledningen använder sitt maktförhållande till socialsekreterarna eller kanske på likgiltighet inför forskning? Det är lätt att tänka sig att ledningen kan dela socialsekreterarnas inställning till forskning, även om de personer i ledningsposition som medverkade i vår undersökning uppgav att de tog del av ny forskning i större utsträckning än många av socialsekreterarna.

Även arbetskulturen bör kunna påverka kunskapsinhämtning. En arbetskultur där flera av de anställda delar ett intresse för ny forskning och nya metoder bör skapa en öppen miljö med intressanta diskussioner. Arbetskulturen blir då ett positivt incitament till att vara påläst för att kunna delta i den kreativa miljö som skapats i enlighet med HR perspektivets grundtankar om det ömsesidiga behovet. Kalman (2006) beskriver att socialsekreteraren utöver lön behöver en möjlighet att utvecklas och organisationen behöver nya idéer, energi, kunskap och färdigheter. Flera av de medverkande uppgav att det egna intresset var det som mest motiverade till att ta del av ny forskning. Ur ett annat perspektiv kan arbetskulturen vara tvingande till sin natur om socialsekreteraren känner sig tvingad att ta del av forskning för att inte känna sig utanför eller sämre än sina medarbetare. Arbetskulturen kan då få en negativ underton och tvånget samt hotet om utslutning ur gemenskapen skapar en miljö där kunskap inte frodas utan blir mer ett nödvändigt tvång. Att ha en jordnära ledning som har en bra kontakt med sin arbetsgrupp kan tänkas vara en nödvändighet för att uppmärksamma svårigheterna då kunskapen blir en piska istället för en morot.

8 Slutdiskussion

Med denna uppsats har vi haft som ansats att undersöka hur främst socialsekreterare men även annan personal inom IFO tar del av vetenskapligt producerad kunskap. Vi utgick ifrån fyra frågeställningar som berörde hur möjligheter och motiverande faktorer såg ut samt vilka begränsningar och i vilken mån de medverkande i studien tog del av sådan kunskap. I vår analys har vi redogjort för samtliga frågeställningar och kommer därför att här sammanfatta de enligt oss viktigaste slutsatser som vi har kommit fram till och därefter avsluta med egna reflektioner.

8:1 Återkoppling

Av de medverkande i vår studie tar lite mindre än en tredjedel del av forskning flera gånger i månaden och något fler flera gånger per år. Kollegor ses som en viktig källa till information om kunskap, men även handledning, internutbildningar och föreläsningar värderas högt. Josefsson (2001) och flera av de författare vars åsikter kring kunskap och socialt arbete som vi har redogjort för i vår uppsats, pekar på vikten av samverkan mellan fält, utbildning och forskning. Sett ur detta perspektiv i vår undersökning dominerar fältets egen kunskap och viss vetenskaplig forskning lyser med sin frånvaro. De medverkande uppger kollegor och handledning som viktiga kunskapskällor, men vi menar att det kan finnas eventuella problem med detta. Merparten av de författare som vi lutar vår uppsats på menar att om en trygg egen kunskapsbas saknas kan det finnas risk för att den enskilde har svårt att stå kritisk till nya metoder, idéer och tankar som presenteras vid utbildningar eller föreläsningar. Samtidigt så upplever vi att handledningen används som en arena för att sortera ut kunskaper och definiera dem med hjälp av handledare och medarbetare.

Merparten av deltagarna i vår undersökning uppgav att de tog del av forskning främst på arbetstid, men även en del på sin fritid. Trots att ungefär hälften av de tillfrågade sade att de inte kände till socialstyrelsens satsning *Nationellt stöd för kunskapsutveckling inom socialtjänsten* menar vi att de indirekt måste ha blivit påverkade av den genom olika kurser och utbildningar och även genom mer lättillgänglig information som finns på olika sidor på internet.

Arbetsbelastning och tillgänglighet uppges av merparten som de dominerande orsakerna när det gäller begränsningar till att ta del av vetenskapligt producerad kunskap. Hög personalomsättning, mycket obligatoriska kurser och föreläsningar nämns också som ytterligare faktorer som bidrar till att ett eget inhämtande av vetenskapligt producerad kunskap begränsas. Delar av dessa resonemang kan dock upplevas vara paradoxala, av de kurser och föreläsningar som ges torde en hel del härstamma ur vetenskaplig kunskap.

Motivation till att ta del av vetenskapligt producerad kunskap baseras för många i vår undersökning på eget intresse och även för ens professionalism skull. Ledningens uppmuntran är en annan faktor som stora delar av de medverkande i studien framhåller som ett annat incitament. Utifrån olika svar och egna kommentarer som de medverkande i studien har lämnat drar vi även en slutsats att motivation kan handla om tillgänglighet helt enkelt. Om information finns

lättillgänglig, tid till att ta del av informationen finns, samt att det uppmuntras, så är de alla motiverande faktorer till att ta till sig vetenskapligt producerad kunskap.

8:2 Egna reflektioner

Utöver de slutsatser vi gjort i vår undersökning har nya tankar väckts. Funderingar som ibland varit mer eller mindre positiva. En tanke som dock känns bra är att vi tror att det finns en oändlig kunskap bland de vi undersökt och en vilja hos de undersökta att utvecklas mer. De svårigheter som Nordlander beskriver då socialsekreterare har svårt att definiera sina kunskapskällor tror vi passar in på vår undersökningsgrupp. Att det är svårt att definiera vart kunskapen kommer ifrån kan bero på att socialsekreterarna och övrig personal på IFO matas med flera små källor av kunskap, och inte har tiden och möjligheten att ta del av de ursprungskällorna. De får andrahandsinformation från kollegor, handledare eller genom internutbildningar eller föreläsningar.

Vi tror dock på en utökad systematisering av metoder och av de insatser och utredningar som görs. Om inget annat för att kvalitetssäkra det sociala arbetet och kunna för att konkretisera för klienten eller brukaren, vilka effekter och möjligheter denne har.

Vi tror även att det kan vara givande för socialsekreterarna att ha en större faktabas att basera sina beslut på för att minska arbetsbelastningen, då denna upplevs vara den största begränsande faktorn för socialsekreterarna. När så många upplever att arbetsbelastningen begränsar dem i inhämtningen av ny forskning så undrar vi dessutom vilka andra delar av det sociala arbetet som måste nedprioriteras? Hur mycket tär det på socialsekreterarna som individer att de inte kan utföra sitt arbete till fullo på grund av arbetsbelastning när samhället kräver att de alltid ska göra rätt beslut och politikerna omstrukturerar och omprioriterar regelbundet?

Ur ett organisationsperspektiv borde det vara gynnsamt med utökad systematisering av socialtjänsten och behandlingsmetoder, väljer man rätt insats första gången bör det minska arbetsbelastningen och därav vara ekonomiskt försvarbart på sikt. Det borde även skapa ett bättre klimat ur arbetstagarens sida om stressen kunde minskas ner. Kanske är det svårt att planera långsiktigt då budget oftast planeras från år till år och politiska omval kan förändra de prioriteringar som har funnit i nämnden tidigare.

Norlander diskuterar mycket om arbetskulturer och de konsekvenser det kan få för en organisation, men i samverkan med den allt mer utbredda specialiseringen av socialtjänsten

borde detta kunna få positiva effekter. Om mycket av kunskapen inom socialtjänsten rör sig igenom inofficiella arbetsrutiner som diskuteras av Nordlander (2006), borde det underlätta när socialsekreterare är specialiserade på samma verksamhetsområde. Med detta avses inriktning på exempelvis ungdomsproblem, missbrukare, familjevåld eller liknande. Detta borde effektivisera arbetet då socialsekreteraren inte behöver lägga så stor tid på efterforskningar utan kan vända sig till den egna kunskapen samt den egna gruppen för att hitta den kunskapen som behövs i det individuella ärendet.

Det skulle vara intressant att göra en mer djupgående undersökning inom kunskap inom socialtjänsten. Hade mer tid funnits till denna uppsats hade vi gärna velat göra uppföljande intervjuer efter enkäten. En mer djupgående undersökning om vad det är som gör att två enheter kan vara så olika och vilka konsekvenser det får, men även andra frågor som kommit upp under vår resas gång.

Många frågor har väckts och även en del tvivel över det egna valet av utbildning. En annan fråga handlar om socionomutbildningens vara eller icke vara. Merparten av de undersökta ansåg inte att grundutbildningen spelar stor roll i deras arbete. Detta är ett konstaterande som vi finner anmärkningsvärt och ett ämne som vi anser skulle vara mycket intressant att undersöka vidare. Handlar det om ett felformulerande eller en feltolkning från vår sida eller är det verkligen så att nyexaminerade socionomer inte besitter tillräcklig kompetens för det arbete som de anställs för? Är detta en vedertagen åsikt ute på fältet och ges nya socionomer då tillräckligt med stöd på sina arbetsplatser? Problemet rymmer flera dimensioner, skall universitet gå ut med information om vad man kan arbeta med som nyexaminerad socionom på det vis de gör? Skall Socionom vara en titel överhuvudtaget? Går det att tänka att socionomprogrammet skulle kunna se annorlunda ut, en basutbildning med möjligheter till tydlig inriktning, likt hur utbildning för läkare och sjuksköterskor ser ut? Även detta skulle vara intressant att undersöka i en större undersökning med mer utrymme än en C-uppsats.

Om inte skolan ger en verktyg att hantera den arbetsplats som man verkar i, vad får det för konsekvenser för klienterna, kollegorna och professionen? Om det sedan inte premieras med ekonomiska incitament eller uppmuntras med att ta del av vetenskaplig kunskap utan den kunskap som socialsekreteraren får är från inhyrda konsulter, hur vet socialsekreteraren vilka ben hon skall stå på? Bränns personal ut på detta vis?

Då vi båda är lösningsfokuserade i vårt tankesätt hamnade vi ofta i diskussioner kring vilka resurser det finns eller borde finnas. En av dessa tankar var om det fanns någon som ansvarade

för att sammanfatta aktuell forskning regelbundet i ett slags nyhetsblad eller liknande så att de yrkesverksamma lättare kunde se vad som utkommit inom just deras fält. En annan tanke som väcktes kring vetenskapliga tidskrifter är om dessa känns mer hanterbara vid en hög arbetsbelastning då informationen oftast är mer konkretiserad och sammanfattad. Att plocka upp en tidskrift kan verka mer avslappnande och mindre avskräckande än bok med facklitteratur.

Vi hade gärna sett ett större utbyte mellan fält och universitet där fältet får tillgång till databaserna så som en av de medverkande uttryckte på sin enkät och att studenter har en större kontakt med fältet under hela utbildningen för att minska ner glappet som det verkar finnas mellan utbildning och fält.

Litteraturförteckning

- Almqvist, E. (den 3 12 2008). *Informationsportal för forskning och utveckling*. Hämtat från FoU i Sverige: <http://www.fou.nu/is/sverige/Information> den 11 12 2008
- Anttila, S. (2006). Metaanalyser för socialt arbete. i B. Blom, S. Morén, & L. Nygren, *Kunskap i socialt arbete - Om villkor, processer och användning* (ss. 115-132). Stockholm: Natur och Kultur.
- Aspers, P. (2007). *Etnografiska metoder*. Solna: Liber.
- Bergmark, Å., & Lundström, T. (12 2005). En sak i taget? Om specialisering inom socialtjänstens individ- och familjeomsorg. *Socialvetenskaplig tidskrift*, ss. s. 125-148.
- Bergmark, Å., & Lundström, T. (4 2000). Kunskaper och kunskapssyn -Om socialarbetare inom socialtjänsten. *Socionomens ForskningsSupplement 12*, ss. 1-18.
- Bergmark, Å., & Lundström, T. (2006). Metoder i socialt arbete - vad är det? i A. Meeuwisse, S. Sunesson, & H. Swärd, *Socialt arbete. En grundbok*. (ss. 166-181). Stockholm: Natur och kultur.
- Blennberger, E. (02 1996). Människosyn för socialt arbete. *Socionomen*, ss. 33-48.
- Bolman, L. G., & Deal, T. E. (2005). *Nya perspektiv på organisation och ledning*. Studentlitteratur.
- Börjeson, B. (2005). Kunskapets språk eller språket om kunskapen. i S. Ljungren, *Empiri, Evidens, Empati. Nordiska röster om kunskapsutveckling i socialt arbete* (ss. 212-233). Norden: NOPUS.
- Börjeson, B. (2006). Socialarbetaren och kunskapsneurosen. i B. Blom, S. Morén, & L. Nygren, *Kunskap i socialt arbete, Om villkor, processer och användning* (ss. 166-180). Stockholm: Natur och Kultur.
- Börjeson, M. (2005). Försök att systematiskt koppla socialtjänst, högre utbildning och forskning i Sverige. i S. Ljungren, & S. Ljungren (Red.), *Empiri, evidens, empati. Nordiska röster om kunskapsutvecklingen i socialt arbete*. (Vol. 5, ss. 62-66). Norden: NOPUS.
- Chnaan, R. A., & Dichter, M. E. (den 18 06 2008). Thoughts on the use of knowledge in social work practice. *Research on social work practice*, 278-284.
- EKI. (den 22 01 2003). *Mälardalens Högskola och Företagsekonomiska institutionen, Uppsala universitet*. Hämtat från Rehabilitering: <http://www.eki.mdh.se/Kurshemsidor/foretagsekonomi/robhan/reliabilitet.htm> den 20 12 2008
- FORSA. (den 11 12 2008). *Det här är FORSA*. Hämtat från Föbundet för forskning inom socialt arbete: <http://www.forsa.nu/> den 11 12 2008
- Granstedt, A. (2 2007). Socialsekreterares kunskapsbrist. *Socionomen*, ss. 67-68.

Hagen, R. (2003). Rational choice. i H. Andersen, & L. B. Kaspersen, *Klassisk och modern samhällsteori* (ss. 261-279). Lund: Studentlitteratur.

Halvorsen, K. (1989). *Samhällsvetenskaplig Metod*. Lund: Studentlitteratur.

Hellertz, P. (2005). Vad behöver socialarbetare kunna? Reflexioner utifrån ett köns och lärandeperspektiv. i S. Ljungren (Red.), *Empiri, Evidens, Empati, Nordiska röster om kunskapsutveckling i socialt arbete* (Vol. 5, ss. 136-148). Norden.

HELSINGBORG.se. (den 10 04 2005). *Socialtjänst*. Hämtat från Familj, barn och ungdom: <http://www.helsingborg.se/templates/StandardPage.aspx?id=1515&epslanguage=SV> den 11 12 2008

Höjer, S., Beijer, E., & Wissö, T. (2007). *VarförHandledning?Handledning som professionellt projekt och organisatoriskt verktyg inom handikappomsorg och individ och familj omsorg*. Göteborg: FoU i Väst/GR.

Jacobsson, K., Meeuwisse, A., Kristiansen, A., & Harrysson, L. (2007). *Råd och anvisningar för uppsatsarbete*. Lund: Socialhögskolan.

Josefsson, C. (01 2001). Hur bygger socialsekreterare kunskap? *Socionomen*, ss. 7-9.

Juridiska fakulteten. (den 3 10 2008). *Forskningsråd, fonder och stiftelser*. (H. Josefsson, Red.) Hämtat från Juridiska fakulteten vid Lunds Universitet: [http://www.jur.lu.se/Internet/Forskning/Forskning.nsf/\(public.web.object\)/78466DD868DB19BEC12568B7006E6B87](http://www.jur.lu.se/Internet/Forskning/Forskning.nsf/(public.web.object)/78466DD868DB19BEC12568B7006E6B87) den 11 12 2008

Kalman, H. (2006). Kunskap och samhälle. i B. Blom, S. Morén, & L. Nygren, *Kunskap i socialt arbete. Om Villkor, processer och användning* (ss. 64-83). Stockholm: Natur och Kultur.

Konnerup, M. (2005). De gode viljers utilstraekkelighed - virkning, evidens og socialt arbejde. i S. Ljungren, *Empiri, Evidens, Empati. Nordiska röster om kunskapsutveckling i socialt arbete*. Norden: NOPUS.

Körner, S., & Wahlgren, L. (2005). *Statistiska Metoder*. Lund: Studentlitteratur.

Magnusson, M. (2005). *På väg mot socialtjänstuniversitetet? – en uppföljning av Socialstyrelsens stöd till strukturer för kunskapsutveckling inom socialtjänsten 2002–2004*. Stockholm: Socialstyrelsen.

Månsson, S.-A. (8 2000). Kunskapsutveckling inom socialtjänsten och den akademiska forskningen- drar vi åt samma håll? *Socionomen*.

Månsson, S.-A. (3 2001). Nationellt stöd för kunskapsutvecklingen inom socialtjänsten. *Socionomen*.

Nationalencyklopedin. (2008). Hämtat från NE.se: http://www.ne.se/ludwig.lub.lu.se/jsp/search/article.jsp?i_art_id=O220685&i_word=kunskap den 21 10 2008

Nationalencyklopedin. (den 11 12 2008). Hämtat från Förförståelse:
<http://www.ne.se.ludwig.lub.lu.se/artikel/178176>

Nationalencyklopedin. (den 11 12 2008). *Ramlag*. Hämtat från Nationalencyklopedin:
<http://www.ne.se.ludwig.lub.lu.se/artikel/290536/290536> den 11 12 2008

Nordlander, L. (2006). *Mellan kunskap och handling, Om socialsekreterares kunskapsanvändning*. Umeå: Print och media.

Paulsson, J. (den 25 11 2008). *Sveriges kommuner och landsting*. Hämtat från Forskning och utveckling: <http://gap.skl.se/lopedel.asp?C=1244>

Repstad, P. (1999). *Närhet och distans, kvalitativa metoder i samhällsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur.

Socialstyrelsen. (den 16 Januari 2004A). Hämtat från Nationellt stöd för kunskapsutveckling inom socialtjänsten: <http://www.sos.se/socialtj/kunskap/kunskap.htm> den 19 November 2008

Socialstyrelsen. (den 18 08 2008). *Detta är Socialstyrelsen*. Hämtat från Om Socialstyrelsen: http://www.socialstyrelsen.se/Om_Sos/ den 10 12 2008

Socialstyrelsen. (2004B). *För en kunskapsbaserad socialtjänst, Redovisning av ett regeringsuppdrag åren 2001–2003 Slutrapport*. Stockholm: Socialstyrelsen.

Socialstyrelsen. (den 3 11 2008). *IMS*. Hämtat från Om IMS – Institutet för utveckling av metoder i socialt arbete:
http://www.socialstyrelsen.se/Amnesord/socialt_arbete/IMS/specnavigation/material/Om_IMS/index.htm den 11 12 2008

Socialstyrelsen. (den 16 1 2004). *Socialtjänst*. Hämtat från Nationellt stöd för kunskapsutveckling inom socialtjänsten : <http://www.sos.se/socialtj/kunskap/kunskap.htm> den 11 12 2008

Socialstyrelsen. (den 6 11 2006). *Socialtjänst*. Hämtat från CUS kunskapsöversikter : <http://www.sos.se/socialtj/cus/skrift/cuslib.htm> den 10 12 2008

SocialVetenskap. (den 11 12 2008). *SocialVetenskap*. Hämtat från Presentation:
<http://www.socialvetenskap.se/> den 11 12 2008

Socionomauktorisering, N. f. (den 08 12 2008). *Socionomauktorisering*. Hämtat från Akademikerförbundet SSR: <http://www.akademssr.se/portal/page/portal/socionomauktorisering/> den 30 12 2008

Statens folkhälsoinstitut. (den 28 11 2008). *Statens folkhälsoinstitut*. (S. Bremberg, Redaktör) Hämtat från Evidens: http://www.fhi.se/templates/Page____4684.aspx den 11 12 2008

Tengvald, K. (2003). *Evidensbaserad praktik - om strävan att öka kunskaperna om verkningsfulla insatser*. Socialstyrelsen. Socialstyrelsen.

Thurén, T. (2004). *Vetenskapsteori för nybörjare* (Vol. 13). Stockholm: Liber.

Tillander, K. (2005). Feedbackprojektet. i S. Ljungren, *Empiri, Evidens, Empati. Nordiska röster om kunskapsutveckling i socialt arbete* (ss. 193-211). Norden: NOPUS.

Wigzell, K., & Hansson, J.-H. (2003). Förord. i N. Varg, *Perspektiv på kunskapsutveckling inom socialtjänsten, En antologi*. Socialstyrelsen.

LUNDS
UNIVERSITET

Bilaga 1

Helsingborg den 24 oktober 2008

Campus Helsingborg

Socialhögskolan

Hej!

Vi är två studenter som läser sjätte terminen på Socialhögskolan vid Lunds universitet, Campus Helsingborg. Vi håller på att skriva vår C-uppsats och har valt att titta närmre på kunskapsinhämtning inom socialtjänsten i Helsingborg. Vår ansats med uppsatsen är att studera vilka möjligheter och begränsningar det finns för yrkesverksamma socialsekreterare att ta del av vetenskaplig forskning. Vi finner det intressant att närstudera socialtjänsten i Helsingborg då kommunen ofta ligger långt framme då det gäller förbättringar inom det sociala arbetet.

Helsingborg har tidigare utmärkt sig positivt genom att medverka i olika projekt såsom KUBAS och som en av de sju utvärderingskommuner för BBIC.

Syftet med undersökningen är att belysa vad som inspirerar och motiverar yrkesverksamma socialsekreterare på IFO i Helsingborg att ta del av relevant forskning, samt i vilken omfattning detta sker. Vi är även intresserade av vilka faktorer som försvårar.

Vår förhoppning är att genom er medverkan kunna bidra till att öka medvetenheten kring socialsekreterares uppfattning när det gäller kunskapsinhämtning inom socialtjänsten i Helsingborg. Resultaten kommer att redovisas till er som medverkar i undersökningen genom att ni får ta del av den färdiga uppsatsen. Om intresse finns från er sida återför vi gärna resultaten personligen till er under början på år 2009.

För att samla in material som kan hjälpa oss att uppfylla undersökningens syfte har vi tänkt använda oss av enkäter. Vi beräknar att enkäterna endast kommer att ta 15-20 min av socialsekreterarnas tid att besvara. Detta för att minimera belastningen av att delta i vår undersökning. Givetvis kommer enkäterna att vara anonyma och resultaten kommer endast att publiceras i vår uppsats. Lunds Universitet publicerar sina uppsatser på internet och således kommer även vår uppsats att göra det.

Då tiden för genomförandet av denna uppsats är knapp, undrar vi i fall vi får lov att komma till ett ledningsmöte inom det snaraste för att dela ut enkäterna till varje enhetschef? Vid frågor eller funderingar hör gärna av er. Vi kommer att höra av oss till er inom kort via telefon.

Med vänliga hälsningar,

Anja Birgmann

anjabirgmann@hotmail.com

XXXX-XXXXXX

Sara McKenzie

swesara@aol.com

XXXX-XXXXXX

Handledare: Gunilla Lindén; Gunilla.Linden@soch.lu.se

Kunskap inom socialtjänsten

Bilaga 2

Hej, vi är två studenter som läser på socionomprogrammet vid Lunds Universitet. Vi läser på 6:e terminen och denna enkät är en del av vår C-uppsats som ingår i vårt examensarbete. Syftet med uppsatsen är att kartlägga vilka faktorer som påverkar inhämtning av vetenskaplig kunskap och i vad mån socialsekreterare tar del av aktuell forskning inom IFO i Helsingborg. Vi skulle vara väldigt tacksamma om du kan ta dig lite tid att fylla i den. Undersökningen genomförs helt anonymt och informationen som vi får från denna enkät kommer endast att användas till vår uppsats. Vår färdiga uppsats kommer att finnas tillgänglig för er som är intresserade. Vid några frågor kontakta Anja Birgmann XXXX-XXXXXX eller Sara McKenzie XXXX-XXXXXXX.

Tack på förhand för din medverkan!

1. Födelseår? _____

2. Kön: Man Kvinna

3. Vid vilken enhet arbetar du?

Barn & familj Ungdom och familj Vuxen

4. Yrkesroll?

socialsekreterare ledning
annan _____

5. Högsta utbildning?

gymnasium högskola antal poäng _____

- Nya poäng systemet 2007-
- Gamla poäng systemet -2007

6. Vilken utbildning har du?

socionom eller motsvarande annan
utbildning _____

7. Vid vilket lärosäte/universitet studerade du? _____

8. Yrkesverksamma år inom:

Socialtjänsten? _____

Socialt arbete? _____

9. Var får du information om ny forskning?

- kollegor ledning reklam tidskrifter
 internet får ingen information om ny forskning
annat _____

10. Vad motiverar dig i att ta del av aktuell forskning?

- arbetsplatsmiljö egna behovet eget intresse ledningens
uppmuntran
 professionalismen tar ej del av ny forskning

11. Hur tar du del av ny forskning?

- tidskrifter internet föreläsningar
 internutbildningar kurser vidareutbildning
 samtal med kolleger information från ledning
 tar inte del av ny forskning
annat _____

12. När tar du del av ny forskning?

- arbetstid fritid tar ej del av ny forskning

13. Hur ofta tar du del av ny forskning?

- dagligen flera gånger/vecka flera gånger / månad 1-2
gångar/månad
 flera gånger/år mer sällan aldrig

14. Vilka faktorer möjliggör att du kan ta del av ny forskning?

- arbetsbelastning familj ekonomi eget intresse
 tillgänglighet ledningens inställning
annat _____

15. Vilka faktorer begränsar dig i att ta del av ny forskning?

- arbetsbelastning familj ekonomi eget intresse
 tillgänglighet ledningens inställning
annat _____

16. Vilka faktorer skulle underlätta för dig att ta del av ny forskning?

- ekonomiskt stöd avsatt studietid minskad arbetsbelastning
 facklitteratur på arbetsplatsen tidskrifter på arbetsplatsen
 större tillgänglighet

17. Har du hört talas om socialstyrelsens utvecklingsprogram *Nationellt stöd för kunskapsutveckling inom socialtjänsten* ?

- Ja Nej

18. Erbjuder din arbetsplats:

- sanktionerad studietid betald studietid föreläsningar vetenskapliga tidskrifter
 internutbildningar facklitteratur annat av relevans för utveckling _____

19. På vilket sätt uppmuntras du att ta del av vetenskapligt producerad kunskap:

☐ uppmuntran från ledningen
utbildning	☐ ekonomiskt stöd från socialtjänsten till
utbildning
☐ ekonomiskt stöd från kommunen till utbildning	☐ ökat ansvar
☐ löneförhöjning	☐ uppmuntras inte
☐ annat _____	

20. Vilka kunskapskällor anser du vara mest relevanta för dig i ditt arbete.

Kryssa i upp till 5 stycken.

☐ yrkeserfarenhet	☐ livserfarenhet	☐ intuition	☐ grundutbildning
☐ vidareutbildning	☐ handledning	☐ fackböcker	☐ avhandlingar
☐ vetenskapliga tidskrifter		☐	☐ FoU-rapporter
☐	☐ dagspress ärendekonferenser	☐	samtal med Chef
	samtal med kollegor		

21. Övriga kommentarer:

Ett stort tack för din medverkan!